

Газета заснована 1 вересня 1989 року

наш індекс 61671

Протопресвітер Олександр ШМЕГАН

Великий Піст - шлях до Пасхи

Людина, що збирається вирушити в дорогу, мусить знати мету своєї мандрівки. Так і з Постом. Піст – це насамперед духовна подорож, а мета її – Пасха, «Празник з-поміж празників». Піст – приготування до «звершення Пасхи, істинного об'явлення». Відтак маємо передусім спробувати збагнути зв'язок Посту з Пасхою, оскільки ця пов'язаність виявляє нам дещо вельми істотне, дещо вирішальне у всій нашій християнській вірі і житті.

Чи треба пояснювати, що Пасха – це незмірно більше, ніж щорічне ознаменування і пошанування минулої події? Кожен, хто пережив бодай раз у житті ту єдину в світі радість великодньої ночі, «світлішої від сонячного дня», розуміє це. Але про що та радість? Чому ми можемо співати в час великодньої заутрені: «*Нині все наповнилося світлом: небо, земля і глибини підземні*»? В якому сенсі ми «смерті святкуємо умертвіння, пекла знищення, іншого життя вічного початок»? На всі ці запитання є одна відповідь: Нове Життя, яке майже дві тисячі літ тому просіяло з гробу, було дане всім, хто вірує в Христа. Воно дане нам в день нашого хрещення, коли, як мовить апостол Павло, ми «поховані з Ним через хрещення в смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми почали ходити в оновленні життя» (Рим. 6:4).

Отже, на Великдень ми святкуємо Воскресіння Христове як те, що відбулося і продовжує відбуватися з нами, бо кожен з нас отримав цей

дар нового життя, отримав здатність прийняти його і жити з ним. Дар цей радикально змінює наше ставлення до всього на світі, включаючи смерть. Він дає нам змогу радісно проголошувати: «Смерти немає!» Хоча тут ми ще лицем до лица зустрічаємо смерть, і колись вона прийде по нас. Та ми віримо, що своєю власною смертю Христос перемінив саму сутність смерті, зробив її переходом, пасхальним святом, Пасхою – переходом у Царство Боже, перетворюючи найбільшу з трагедій у остаточну перемогу: «смертю смерть подолав» (розтоптав, знищив Своєю смертю смерть). Христос вчинив нас співучасниками Свого Воскресіння. Ось чому в кінці Великодньої утрени ми викликуємо: «Христос воскрес, і життя торжествує, Христос воскрес, і мертвих більше немає».

Така віра Церкви, стверджена і доконана незчисленним сонмом святих. А все ж хіба не помітно з власного щоденного досвіду, що надто рідко ми дійсно маємо ту віру, що ми постійно губимо і зраджуємо те Нове Життя, отримане як дар, і що в сутності ми живемо так, ніби Христос не воскрес із мертвих, як наче ця непорівнянна за своєю вагомістю подія нічого для нас не значить? Причина цього – наша слабкість і неспромога жити постійно «вірою, надією і любов'ю» на тому рівні, на який вивів нас Христос, коли Він сказав: «Шукайте найперше Царства Божого і правди Його» (Мф. 6:33).

Закінчення на стор. 2-3.

Стрітіння Господнє, XV-XVI ст. Із церкви Св. Дмитрія в с. Жогатині

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

Великий Піст – шлях до Пасхи	1-3
Вселенна. Всежиття. Вселюбов	4-5
Великопісне послання Постійної Конференції Українських Православних Єпископів поза межами України	5

«Наша віра» на сторожі духовності і культури	6
У затінку Золотих Воріт	7
«Україна починається з тебе»	8-9
До Святої Землі	10-11
До 80-річчя Василя Стуса	11
Соборність – як національна ідея	12-13
Емма Андієвська про Україну й українську мову	15

Протопресвітер Олександр ШМЕДАН

Великий Піст - шлях до Пасхи

Продовження. Початок на с. 1.

Ми якось забуваємо про це, нам завжди ніколи, ми такі занурені у щоденні турботи, а через те забування слабнемо. Забудькуватість, падіння, гріх роблять наше життя знову «старим» – нікчемним, темним, позбавленим будь-якого сенсу: безглузда мандрівка до безглузлого кінця. Ми примудряємося навіть забути про смерть, і ось зненацька, посеред нашого вельми приємного життя, вона приходить: жахлива, неминуча, німа. Зрідка ми усвідомлюємо певні свої гріхи і каємося, та все ж не присвячуємо себе тому новому життю, яке

Однак старе життя, сповнене гріха, марнотности, не так-то легко перебороти й змінити. Євангеліє очікує і вимагає від людини зусилля, до якого у теперішньому своєму стані вона зовсім не здатна. Нас кличуть на бій з невидимим, до мети, до нового стану життя, який перевищує нашу спроможність. Навіть апостоли, коли слухали науку свого Наставника, в подивуванні запитували Його: «Як це можливо?». І дійсно, нелегко відмовитися від приземленого ідеалу життя, що складається з повсякденних турбот, пошуку засобів для існування,

«СВІТЛА ТУГА»

Для багатьох, якщо не для більшості православних християн, Піст складається з певної кількості формальних, переважно негативних правил: утримання від скоромної їжі (м'яса, молочного, яєць), танців, можливо, й кіно. Ми до такої міри відчужені від правдивого духу Церкви, що подеколи майже неспроможні досягнути, що в Пості присутнє щось інше, без чого всі ці правила втрачають головну частину свого значення. Це інше найліпше годилося б означити як особливу атмосферу, настрій, тобто стан духу, розуму й серця, який впродовж семи тижнів наповнює все

литви всі присутні в церкві кладуть доземний поклін. І так тривалий час ми стоїмо в одноманітності молитви, у цьому тихому смутку.

Проте в кінці ми здаємо собі справу, що ця тривала й одноманітна служба доконечна для того, щоб ми відчували таємницю і спершу непомітну дію цього богослужіння у нашому серці. Мало-помалу ми починаємо усвідомлювати, чи, радше, відчувати, що ця туга насправді світла, що якесь таємниче Преображення непомітно звершується в нас. Як ніби ми потрапляємо в таке місце, куди не досягають галас і метушня життя, вулиці, всього того, що звичайно наповнює наші дні і навіть ночі, – місце, де уся ця марнота не має над нами влади. Все, що видавалось надто важливим і переймало нашу душу, той стан тривоги, що зробилася майже нашою другою природою, кудись зникає, і ми починаємо відчувати визволення, чуємося легкими і щасливими. Це не те галасливе, поверхове щастя, яке з'являється і зникає двадцять разів на день, крихке і хистке; це – глибоке щастя, яке походить не від якоїсь однієї відомої причини, але від того, що душа наша, за словом Достоевського, доторкнулася «до іншого світу». І доторкнулася вона до того, що повне світла, миру, радості і невимовної надії. Ми розуміємо тепер, чому служби мають бути довгими і нібито монотонними. Ось чому ті, хто сприймає церковні служби лише як певні зобов'язання, хто завжди допитується про «мінімальні вимоги» («як часто ми повинні відвідувати церкву?», «як часто потрібно нам молитися?»), ніколи не зможуть досягнути справжнє значення богослужіння, що переносять нас у інший світ — в присутність Самого Бога! — проте переносять вони нас туди не враз, а повільно, через нашу зіпсуту природу, що втратила здатність натурально входити в цей інший світ.

І ось коли ми переживаємо це таємниче звільнення, легкість і мир, печальне одноманіття богослужіння набуває нового значення; воно преображене, воно освітлене внутрішньою красою, неначе світланковим променем сонця, який починає освітлювати вершину гори, коли внизу, в долині, ще темно. Це світло і затаєна радість виходять з частого співу «Алилуя», від загальної атмосфери великопісних богослужінь.

Те, що здавалось спершу одноманітним, перетворюється тепер у мир; те, що спершу звучало зажурено, сприймається тепер як найперші порухи душі, що повертається до загубленої глибини. Це те, про що сповіщає нам кожного ранку перший вірш великопісного «Алилуя»:

Зранку лине дух мій до Тебе, Боже, бо світлом є заповіт пришествия Твого.

Печальне світло: смуток мого вигнання, розтраченого життя, світло Божої присутності і прощення, радість відродженої любові до Бога і миру вороття у Дім Отця.

Невідомий гравер. Заставка з «Требника», 1606 рік. Стратин

Христос об'явив і дарував нам. Ми живемо так, ніби Христос ніколи не приходив. І це достеменно гріх, глибока трагедія і біль нашого номінального християнства.

Коли це усвідомимо і визнаємо, аж тоді здобудемо силу пізнати, що таке Пасха і чому перед нею потрібен Піст. Лише коли знайдемо спроможу досягнути, що всі літургічні традиції Церкви, весь цикл її богослужіння існує передусім для того, щоб допомогти нам знову побачити і спробувати на смак це Нове Життя, від якого ми легкоково відступаємося, яке зраджуємо, і, покавшись, повернутись до нього.

Чи можна любити і бажати те, чого не знаєш? [...]. Одне слово: як шукати нам Царство, про яке не маємо жодного уявлення?

Церковне богослужіння від самих початків і дотепер залишається єдиним входом у те Царство, єдиним способом прилучення до Нового Життя. Церква відкриває нам через богослужіння те, «чого око не бачило й вухо не чуло, і що на серце людині не впало, те Бог приготував був тим, хто любить Його» (1 Кор. 2:9). Пасха є центром цього богослужбового життя, його серцем, його вершиною, сонцем, що проникає все своїм промінням. Щороку відчиняються двері у саяво Царства Христового, нам дарується передчуття вічної радості, що жде нас, слави і перемоги, які незримо уже наповнюють цілий всесвіт. «Смерти немає».

задоволень, всього, що перебуває надто далеко від мети – досконалості: **«Будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний» (Мф. 5:48).**

Світ всіма своїми земними речами говорить людям: будьте щасливі, живіть безтурботно, ідіть широким шляхом. Але Христос в Євангелії каже нам: ідіть шляхом вузьким, шляхом боротьби і страждань, бо то єдиний путь до справжнього щастя. Без допомоги Церкви як зважимося ми на цей страшний вибір, як зберемося розкаятися і повернутися до того світлого і радісного, що його кожен рік дає нам Церква саме у Великдень? Ось тому потрібен Піст.

Піст і Пасха щороку постають для нас новим досягненням і здобуттям того, що дається людині при особистому вмиранні і воскресінні в Святому Хрещенні.

Подорож, проща! Проте як тільки ми вступаємо у «світлу тугу» Посту, одразу бачимо – далеко, далеко попереду – кінець шляху. Цей кінець дороги, його мета – радість Великодня, вхід у саяво слави Царства Небесного. І те, що ми прозираємо вдалині, це передчуття Пасхи, освітлює «тугу Посту», перетворює її в «духовну весну». Ніч може бути довга і темна, але весь час подорожі нам здається, що таємниче й саяливе світло зорі овиднює небокрай: *«Не позбав нас уповання нашої (надії нашої), Чоловіколюбче».*

наше життя. Потрібно ще раз наголосити, що **мета Посту полягає не в тому, щоб примусити нас до відомих формальних зобов'язань, але в тому, аби пом'якшити наше серце, щоб воно стало чутливим до духовної реальності, відчувало досі приховану спрагу спілкування з Богом.** Не буде перебільшенням ствердити, що у Святих Отців, духовних письменників і творців піснеспівів Пісної Тріоди, які поступово розробили загальну структуру постових богослужінь і надали Літургії Ранішосвячених Дарів незвичайної притаманної їй краси, було однако-ве, єдине розуміння людської душі. Вони насправді знали духовне мистецтво покаяння, і кожного року в час Посту дають всім, хто має вухо, щоб слухати, і очі, щоб бачити, можливість скористатися їх знанням.

Загальне враження, як я вже говорив, це настрої світлої туги. Я певний, що людина, яка зайде до церкви під час великопісного богослужіння, маючи навіть лише сяке-такє уявлення про богослужіння, майже одразу зрозуміє, що означає цей з вигляду суперечливий вислів. З одного боку, дійсно саме тиха печаль переважає у всьому богослужінні; обличчя темні, служба – довша ніж звичайно, більш монотонна і майже без руху. Читання і спів чергуються між собою, проте немовби нічого не відбувається. Через певні проміжки часу священник виходить із вітаря і читає одну й ту саму коротку молитву і після кожного прохання цієї мо-

Такий настрій великопісного богослужіння, таке його перше спіткання з моєю душею.

Великопісна молитва святого Єфрема Сиріна

Молитву, яку передання приписує одному із великих наставників духовного життя святому Єфрему Сиріну, можливо дійсно назвати великопісною, оскільки вона особливо вирізняється серед співань і молитв Посту. Ось текст цієї молитви:

*Господи і владико життя мого!
Духа лінивства, безнадійності,
владолюбства
і марнослів'я не дай мені.
Дух доброчесности, смиренно-
мудрости,
терпіння і любови даруй мені,
рабу Твоєму.
Так, Господи Царю,
даруй мені бачити провини мої
і не осуджувати брата мого,
бо ти благословен єси на віки
віків.*

Амінь.

Чому ця коротка і проста молитва посідає таке вагомe місце у всьому великопісному богослужінні? Бо в ній перелічуються особливим, властивим лише цій молитві чином всі негативні і позитивні елементи покаяння і визнається, так би мовити, список наших індивідуальних подвигів. Мета цих подвигів – насамперед – вивільнення від якогось головного пороку, що викривлює все наше життя і перешкоджає нам вступити на шлях звернення до Бога.

**Головний порок — ліни-
вство, недбалість, поверхо-
вість.** Це – та неояснима лінє і пасивність всієї нашої істоти, яка завжди стягує нас «униз» і не дає підніматися «уверх», постійно переконуючи в даремності прагнення, а відтак і непотрібності щось змінити. Це насправді глибоко закорінений в нас цинізм, який на кожен духовний поклик відповідає: «Навіщо?» – і через який ми впродовж усього свого життя розгублюємо дану нам духовну силу. Ліни́вство – корінь усіх гріхів, бо воно отруює духовну енергію біля самих її витоків.

Плід лінивства – безнадія, в якій всі вчителі духовного життя вбачають щонайбільшу небезпеку для душі. Людина, опанована безнадією, позбавлена снаги помітити щось добре, для неї все крутиться довкола заперечення і песимізму. Це воістину диявольська влада над нами, адже диявол передусім носій олжі, неправди. Він сіє олжу про Бога і про світ, він насичує життя питьмою і запереченням. Безнадія – це самогубство душі, бо коли людиною володарює безнадія, вона нездатна побачити світло і прагнути до нього.

Владолюбство! Любов до влади. Хоч як це може видатися дивно, але саме ліни́вство, недбалість і безнадія породжують у нашому житті владолюбство. Лінощі і безнадія спотворюють наше ставлення до життя, спустошують його і позбавляють будь-якого сенсу; вони приневолюють шукати відшкодування у зовсім неправильному ставленні до інших людей. Якщо моя душа не спрямова-

на до Бога, не має собі за мету вічні цінності, вона неминуче стане егоїстичною, а це значить, що всі інші істоти вона сприйматиме як засіб для задоволення власних бажань. Якщо Бог – не Господь і Владика мого життя, то я сам перетворююся на свого пана і владика, стаю абсолютним центром мого власного світу і розглядаю все виходячи з моїх потреб, моїх бажань і моєї оцінки. Владолюбство, відтак, докорінно спотворює моє ставлення до інших людей, намагаючись підкорити їх собі. Воно не завжди спонукає нас безпосередньо командувати і влаштувати над людьми. Воно виявляє себе і в байдужості, презирстві, відсутності зацікавлення, уваги і пошани до інших людей. Дух лінивства і безнадії в цьому випадку спрямований на інших; і духовне самогубство поєднується з духовним вбивством.

Після всього цього – марнослів'я. Людина – єдина з-поміж покликаних Богом творинь – отримала дар мови. Всі Святі Отці вбачають у цьому «відбиток» образу Божого в людині, адже Сам Бог явлений нам як Слово (Ін. 1:1). Та будучи найвищим даром, воно водночас є і найбільшою небезпекою. Виражаючи насправді сутність людини, її самоздійснення, саме завдяки цьому слово може стати засобом падіння, самознищення, обману і гріха. Слово спасає і вбиває, слово надихає і слово отрує. Правда знаходить вираз у слові, але й диявольська олжа користується словом. Володіючи вищою позитивною силою, воно має і величезну негативну силу. Слово створює позитивне і негативне. Коли слово відхиляється від своєї божественної природи і призначення, воно стає марним. Отже підсилює дух лінивства, безнадії і владолюбства, перетворюючи життя на справжнє пекло. Слово тоді дійсно є владою гріха.

Отож покаяння спрямоване проти цих чотирьох видів гріха. Це перешкоди, які потрібно прибрати. Однак зробити це під силу лише Богові. Ось тому перша частина цієї постійної молитви – крик із глибини людської безпорадності. Далі молитва переходить до позитивних цілей покаяння. Їх також чотири.

Доброчесність, чистота! Якщо не надавати цьому слову, як це часто буває, лише сексуального, побічного значення, то його слід розуміти як позитивну протилежність духові лінивства. Ліни́вство передусім означає розвіяння, розірваність, поламаність наших думок і уявлень, нашої енергії, нездатність бачити речі, як вони є, в цілості. Протилежністю лінивству саме і є цілісність. Якщо чистота (цнотливість) зазвичай вважається чеснотою, що є протилежною сексуальній розбещеності, то це власне тому, що поламаність нашого існування ніде так себе не виявляє, як у сексуальній розпусті, у відчуженні життя тіла від життя духу, від духовного контролю. Христос відновив у людині цілісність, відбудував правдиву ієрархію цінностей, привівши нас знову до Бога.

Перший чудесний плід цієї цілісности або доброчесности – смирення. Ми вже говорили про нього. **Воно перш за все — перемо-**

га правди в людині, знищення тієї облуди, в якій ми звичайно живем. Лише смиренні спроможні жити по правді, бачити і визнавати речі такими, якими вони є, і завдяки цьому дозирати велич Бога, Його милосердя і любов до всіх. Ось чому сказано, що Бог смиренним дає благодать і противиться гордим. За доброчесністю і смиренням природно стоїть терпеливість. Зіпсута в своїй природі людина – нетерпляча, бо, не вміючи бачити себе, скоро на

позірна, уявляема доброчесність може обернутися в гордість. Писання Святих Отців насичені застереженнями щодо цього різновиду святобливості, лжеблагочестя, який, прикриваючись смиренністю і самоосудженням, може допровадити до сатанинської гордині. Проте коли ми правдиво прозираємо свої гріхи і не осуджуємо брата свого, коли, іншими словами, чистота, смиренність, терпеливість і любов сполучаються в нас у цілості, тоді і лише тоді головний ворог – гордість – знищується

Вознесіння. З книги «Параміфія...», 1629 рік. Київ

суд і осудження інших. Її поняття про все неповні, уривчасті, викривлені; вона судить про все, орієнтуючись на власні смаки і власну точку зору. Вона байдужа до всього, окрім самої себе, тому її головне бажання — якнайшвидше мати життєвий успіх.

Терпеливість – це воістину божественна чеснота. Господь терпеливий не тому, що Він «поблажливий» до нас, але через те що Він бачить реально саму глибину речей, якої ми в своїй сліпоті недобачаємо і яка Йому відкрита. **Чим більше ми наближаємося до Бога, тим стаємо терпеливіші, тим сильніше відображаємо в собі притаманне тільки Богові бережне ставлення, пошану до кожної окремої істоти.**

Нарешті, вінцем і плодом усіх чеснот, усіх зусиль і подвигів є любов, та любов, котра, як уже було сказано, дається одним лише Богом, **це той дар, який є метою всього духовного підготування і досвіду.**

Все це сполучено воєдино в останньому проханні великопісної молитви, в якому ми просимо «зріти гріхи мої і не осуджувати брата мого». Зрештою, нам загрожує одна небезпека – гординя. Гордощі – джерело зла, і зло – джерело гордині. Не досить, однак, бачити свої прогріхи, оскільки навіть ця

в нас.

Після кожного прохання молитви ми кладемо доземний поклін. Не тільки під час молитви святого Єфрема Сиріна кладуть доземні поклони; вони становлять характерну особливість всього великопісного богослужіння. Однак у цій молитві їх значення видно найкраще. В тривалому і важкому подвигіві духовного відродження Церква не відділяє душу від тіла. Людина відпала від Бога вся, цілком, душею і тілом; і вся ціла людина мусить бути поновлена, аби повернутися до Бога. Гріховне падіння полягає якраз у перемозі плоті – тваринної ірраціональної похоті в нас – над духовною, божественною природою. Але тіло прекрасне, тіло святе, настільки святе, що Сам Бог «став плоттю». Отож спасіння і покаяння – не зневага до тіла, не нехтування ним, – але поновлення тіла у його справжньому служінні як виразу життя і духу, як храму найдорогоціннішої людської душі. Християнський аскетизм – не боротьба супроти тіла, але за нього. Ось чому уся людина – душею і тілом – кається. Тіло бере участь у молитві душі так само, як і душа молиться не зовні, а в своєму тілі. Відтак доземні поклони, психотілесний знак каяття і смиренности, покори, пошани і послуху, є прикметною особливістю великопісного богослужіння.

З книги О. Шмемана «Великий Піст»

Сполохи думки

Нині, в часі великих історичних перетворень, українське суспільство і кожна окрема людина, свідомо чи несвідомо, відчуває потребу заново, ніби від самого початку, досягнути покликання своє і свого народу як суб'єктів творення буття у Божому безмірі Всесвіту. В суті своїй це глибокий порив народної душі до відновлення одвічної духовної єдності з Творцем, порушеної блуканнями доби комунізму. І це виразно помітно з того, що в суспільстві, серед розверзтих суперечностей, зростає очікування розвитку нового українського богослів'я, аби глянути на себе і свій шлях з висоти духовного просвітлення. Щоб смисли Божої Світобудови явили себе в реальності національного життя як рушійна сила піднесення і розквіту. Як то було, зокрема, і в княжу добу, і в козацьку, і в час відродження Української Автокефальної Православної Церкви в 20-і роки ХХ ст. Коли спостерігалось глибоке творче оновлення віри і богословської думки.

Сучасне суспільство потребує зцілення словом, що очи-

щає джерела світогляду й наснажує правдою шляхи життя.

Богословський твір отця Василя Пишного, – хоч написаний в середині ХХ ст., коли віра і Церква були гнані, і атеїзм панував як аксіома пізнання, а сам автор цієї праці вершив своє служіння десь в Росії, зокрема і в глушині Сибіру, – звучить тепер, на порозі нових днів, на диво вчасно, як слово очікуване.

Розмисли отця Василя про те, що давно нуртує в глибинах свідомості, немов ставлять тебе посеред Всесвіту і дають змогу озирнутися в його безмежжі на недавно пройдений шлях і побачити, куди ми прийшли в тому проминутому інертному баченні себе і світу, а водночас тобі відкривається повний світла безмір світотвору, в якому до тебе – людини – промовляє Одкровення Творця про найвище призначення, волю і Божу любов до всього створеного. І все це – простір для вирастання душі, де є «живий Бог Вічності».

Раїса ЛИША

Отець Василь ПИШНИЙ, храм Святої Покрови, с. Рубанівське на Січеславщині

Вселенна. Всежиття. Вселюбов

«Літограф», Дніпро, Рубанівське, 2017

Про невичерпну радість Всюдисущого Вічного Життя

Написано в Ярославлі в середині минулого століття

Якось, колись-то, десь
Із пилу чи із билин
Виникло все оце,
Щоб ми були

1. «Я Той, що є» (Вих. 3:14).

2. «Я перший і Я останній...» (Іс. 44:6).

3. «І до кого Мене прирівняє, і Йому буду рівний?» (Іс. 40: 28).

4. «Хто вчинив та зробив це? Той, Хто роди покликав віддавна: Я, Господь, Перший і з останніми Я той же Самий!» (Іс. 41:4).

5. «...буде тобі вічним світлом Господь, а твій Бог – за окрасу твою!» (Іс. 60:19).

6. «Бог є Світло, і немає в Нім жодної темряви!» (Ін. 1:5).

7. «Він – Бог правдивий і вічне життя!» (Ін. 5:20).

8. «Життя ж вічне – це те, щоб пізнали Тебе» (Ін. 17:3).

9. «Бог є Дух» (Ін. 4:24). «Бог є Любов».

10. «Господь же – то Дух, а де Дух Господній – там воля» (2 Кор. 8:17).

11. «Цар над царями та Пан над Панами – Єдиний, що має безсмертя» (1 Тим. 6:15).

12. «Я Альфа й Омега, Перший і Останній, Початок і Кінець» (Об. 6:13).

13. «Віруємо в єдиного Бога – джерело буття для всього створеного» (Прп. Іоан Дамаскин).

14. «Тобою єдиним все

перебуває, до Тебе все стремить, Ти Початок і Кінець всього» (свт. Григорій Богослов).

15. «Безмірний у властивостях..., сутність предвічна..., Єдине безпочаткове Начало... Ти перебуваєш перевиповненням, який наповнює Собой світ, завжди

(свт. Григорій Ниський).

18. Світ завжди є безкінечною живою крапкою.

19. «Сотворивши світ, Господь не перемістився і не з'єднався з творінням. Коли Він необмежений, то де, скажеш ти, Він перебуває?»

Відповідаю тобі – шукай Його не тілесно, віднайди

Архангел. Тарново. XIV-XV ст.

будучи непорушним – проявленнями Своїми Ти у вічному рухові... Простий, який усе наповняє (вище речей), Він є Суцільний, Бог усіх і Создатель, Творець і Податель існуючого... Він зробив мене живим... із небуття сотворив нас... нащадками Вічного життя». (Прп. Симеон Новий Богослов).

16. «Він усе має в Собі...» (Свт. Григорій Богослов).

17. «Божеству властиво бути повсюди, все проникати і нічим не обмежуватися»

Його мисленно. Шукаючи духовно, знайдеш Його необмеженим, а відтак – знову ніде, ні всередині, ні назовні, хоча й скрізь, в усьому..., поза всіма, оскільки Він перед усім. Немає нікого другого такого... Могутнього..., Хто міг би животворити, робити нетлінним і безсмертним. Господь – світовидне джерело безсмертного Потоку» (Симеон Новий Богослов).

20. «Бог, будучи життям, саможиттям, пролив із Себе життя у все, що живе й існує.

Життя світу є відображенням саможиття Бога» (Єпископ Ігнатій Брянчанінов).

21. Якщо ми знаємо щонебудь про Всесвіт, про його минуле існування та закони його розвитку, якщо ми спроможні визначати співвідношення, приміром, між відстанями, які віддаляють нас від Чумацького (Молочного) Шляху та від руху Сонця, а також руху молекул, що вібрують у цьому просторі; якщо, одним словом, наука про Всесвіт є можлива, то це значить, що між цим Всесвітом і нашим мозком, нашою нервовою системою і нашим організмом взагалі наявна подібність структури.

22. Будучи скрізь у світі, Бог не ідентифікується з цим світом. Бог є в усьому, поза всім і над усім. Він «більший за велике» і «менший за мале».

23. Я (Бог) хочу, щоб Мене пізнавали.

24. Він (Бог) не ділить Себе, щоб кожен міг отримати частину, але кожному Він віддає всього Себе з такою повнотою, наче дру-гих немає.

РОЗМИСЕЛ ПЕРШИЙ Погляди. Світобачення

1. Загальновідомо, що в теперішній часі продовжують існувати два погляди на походження і розвиток світу, на початок і смисл життя взагалі і людського – зокрема.

2. Обидва погляди – матеріалістичний (атеїзм) та релігійний (християнство) – достатньо розвинуті і привертають до себе прихильників та послідовників в усіх верствах сучасного суспільства.

Був і буде. Матерія мертва. Життя з матерії

1. Основою матеріалістичного погляду є переконання, що матеріальний світ ніколи не виникав і ніколи не зникне, тобто, що він не має ні початку, ні кінця, завжди був і завжди буде (несотворимий і незнищений).

2. Одне слово, згідно з матеріалізмом, матеріальний світ вічний і безкінечний (існують і протилежні варіанти цього вчення), матерія (склад, речовина) світобудови мертва, але не в смислі непорушності, а в смислі здатності до самовідтворення (за теперішніми уявленнями), відтак про матерію можна говорити як про рух мертвої енергії, що розкидає елементарні частинки, котрі її несуть, до меж вселенського вакууму, до критичного моменту, коли припиняється всяка взаємодія (момент індиферентного неутрализованного світу), й елементарні частинки вичерпують свій енергетичний потенціал (заряд), що своєю чергою приводить до початку зворотнього процесу – стискування, возз'єднання (бо зникли причини відштовхування, розбігання, розширення) – цебто світ знову повертається до тих самих меж, за якими настане повторне розширення.

3. Ми, звісно, наскільки можливо, спростили фізичну картину світу (модель Всесвіту, який розширюється). Тут це не має суттєвого, принципового значення.

Суттєве інше – якою мірою така теорія пульсуючої Вселенної відповідає реальності, чи істинна вона? Коли

Ілюстрація з книжки Юрія Фоменка «Пересічень», Дніпро, Рубанівське, 2017

вступають в силу, в який момент, в котрому із періодів пульсації ті комбінаційні закономірності взаємодії, внаслідок якої (з точки зору матеріалізму) появляється життя? Закономірний чи випадковий є взагалі увесь нинішній світ і життя?

4. Хоч би як було, існує, безумовно, те що об'єднує матеріалістів в один табір. Це переконаність, що немає смислу ставити питання про «причину» матеріального буття і його мету, а також те, що життя походить від мертвої матерії і являє собою продукт незлічимої кількості закономірних (що перебувають на межі випадковості) комбінацій елементарних структур.

Пізнання через вивчення

1. Матеріалістичне вчення ґрунтується тільки і тільки на так званому дослідному експериментальному пізнанні (вивченні) довколишнього світу, в якому перебуває людина. Не світ відкриває себе людському розуму, а навпаки людина зусиллям своєї свідомості відкриває внутрішні закономірності природи, людина осягає світ. Іншого шляху для матеріалізму не існує.

2. І дійсно, в оточенні космосу без життя можливий лише односторонній контакт, позбавлений будь-якої взаємодії.

Пізнання через вивчення та одкровення

1. Повернімось до релігійного вчення. Воно встановлене на двох «китах» – на вивченні й одкровенні.

Під вивченням розуміємо все те, чим оперує матеріалізм, тобто те ж саме пізнання законів природи й матеріальних об'єктів.

Одкровення теж є пізнанням, але особливим, яке має характер не одностороннього, а обопільного, взаємного контакту.

Це коли Щось чи Хтось самостійно й вільно звертається до людини і об'являє (відкриває) їй сутність світу (Істину), а людина сприймає

викладене їй і довіряє (вірує) і Об'явителю і об'явленню.

Так появилось Святе Письмо, тобто книги, в яких записано Одкровення і на яких зиждється релігійне вчення й світобачення, тобто віра (богопізнання).

Всеєдине життя

1. Людина – не єдина жива розумна істота, стверджує релігійне вчення, є Бог – всюдусуще і всеобіймує Життя. Життя всього у всьому.

2. А людське життя здобуває тут певну (за Святим Письмом) спрямованість: «Будьте ви досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний...» (Мф. 5:48).

3. Ця властивість Життя (Життєвість) притаманна усім незчислимим формам Безконечности. Одне слово, світ є не що інше як нескінченна без ліку жива Вічність, або інакше – Вічність Життя у Нескінченності форм, Вселенська Всеєдність Життя.

Єдиний. Незчислимий

1. В такому разі Космос (Всесвіт, Вселенна, Континуум, Універсум) – це живуче Життя Єдиного, в незліченності – та ж сама Сутність (Життя) в різноманітності своїх модифікацій (проявлень).

2. Одиниці множинності ідентичні з цілим (єдиним) за змістом (особливості, якість...), але різні за об'ємом та внутрішнім перерозподілом Всеєдиної (однакової, ізотопної) Сутности Життя, і являють собою цілісні самобутні живі системи, особливі моменти буття зі своєю власною структурною конституцією.

3. Різноманітність форм не є різноманіттям сутностей, а є буттям Єдиної Сутности (Життя), в безмежності варіантів її внутрішніх Взаємопоєднань.

4. Галактика, людина, рослина, елементарна частинка – це суть системи або що те ж саме – Форми буття Єдиної Субстанції Життя.

Продовження в наступному числі.

Переклад з російської Раїси Лиши

ВЕЛИКОПІСНЕ ПОСЛАННЯ 2018 Р. Б. ПОСТІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЄПІСКОПІВ ПОЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

До: Всечесного Пресвітерства, Чесного у Христі Дияконства, Преподобного Чернецтва та Благочестивих Вірних наших Українських Православних Громад поза Межами Батьківщини наших Пращурів України

Возлюблені у Христі!

Ми, вірні православні християни, голосимо до нашого Небесного Отця щирим проханням: «Як Владика і Милосердний, знову поклич мене в Едем!». Під час Вечірні в неділю спомину про вигнання Адама з Раю ми з вами разом стоїмо на порозі Святого й Великого Посту, готуючись до нашого сорокаденного подвигу. Наш спільний зір звернений на обрій – на світанок Нового Дня, який освітлюється яскравим промінням порожнього гробу Нового Адама. Це світло – ознака сповнення обіцяного великою жертвовою любов'ю, яка уможливила для нас повернення в Едем!

Сьогодні ми перебуваємо у світі, насиченому спокусою гордоців та свідомого, навмисного надуживання ради власного задоволення та здобутку матеріальної непомирності. Сучасний світ все більше й більше визначає себе – і то тривожно швидкими темпами – як відсутністю визнання Закону Божого, так і відсутністю визнання реальності гріха. Думка – «якщо ніхто не постраждає, то мені можна», є нічим іншим, як самовиправданням будь-якої речі, аби лиш мати з того насолоду й задоволення. Але це – безбожна й загрозна ідея, яка нас обманює, і вона вперше була висловлена змієм, коли спокусив Адама і Єву й переконав їх зламати Закон Божий, аби їсти плід, що не був створений для їхнього споживання, та щоб набути знання не дані для їхнього осмислення. Через цю першу зраду Божого Закону постраждали не тільки Адам і Єва, але все людство заразилось гріхом. Такий був смертельний для всіх нас результат особистої зради, що спиралась на довіру до слова лукавого: «дійсно, ви не помрете» (Буття 3:4).

Будьмо уважними, вірними Богу людям, кожного дня нашого життя! Аби ми теж не впали в спокус агресивного, секулярного, безбожного «просвітлення» світу цього, яке, насправді, не є просвітленням! Бо в дійсності воно тільки симптом зростання відстані між Господом і Його сотворінням; симптом небезпечного комфорту цієї відстані у долі людства. Можливо сьогодні більше ніж будь-коли в історії світу лунають нам слова Псалма: «не надійтесь на князів, на синів людських, в яких немає спасіння».

І ось дорога нам Мати, Свята Церква, збирає своїх дітей – вірних чад Тіла Христового – під покров Святого й Великого Посту. Вступаємо в духовну весну відродження, і відновлюємо в собі образ Христа, слухаючи і промовляючи істину Християнської Православної Віри (Перша неділя). Пригадає нам

Церква, що мета нашого життя не є тимчасова, вмираючі пристрасті світу цього; наша мета – вічне, радісне причастя з Богом в його божественній енергії (Друга неділя). Ми з вами станемо свідками перемоги жертвової, безкорисної любові, яка освітлює нас, дарує життя й надію, і знищує темряву, смерть та безнадійність (Третя неділя). Одержимо надхнення займатись духовною битвою та сходити ліствицею чеснот, котра досягає аж до Небесного Царства (Четверта неділя). На завершення, заспокоїть нас Господь прощенням наших гріхів – незважаючи на їх масштаб – і буде в нас бажання покаятись, відмовитись від спокус світу, подолати пристрасті тіла та втекти в пустиню, де є спокій, де чуємо поклик повернутися в Рай, до причастя з Христом (П'ята неділя)!

Отже, дорогі наші, готуючись до великопосного подвигу, будьмо мужніми й відрікаємось від задоволення тіла та займаємось добрими справами. Впізнаймо Христа один у одному – особливо в тих, хто потребує нашого милосердя. Присвятімо наші духовні труди для того, щоб бути обдарованими Божою Благодаттю. Стережимось, аби цинізм і пусті обіцянки безбожних не відволікали нас. Гуртуймось і будьмо відважними членами Тіла Христового, Нового Ізраїля. І так, як Старий Ізраїль, зробивши перші кроки, вільні від рабства, будьмо подібні до них, вступаючи у великопосний подвиг радісними словами Святої Церкви:

Всечесне стримання почнімо радісно, сяючи промінням святих заповідей Христа Бога нашого, щирою любов'ю, сйавом молитви, чистотою очищення, благомужньою силою, щоб у радості зустріти святе і триденне Воскресіння, що осяяло нетлінним світ!

Ми, ваші духовні отці, ієрархи та постійні за вас молитвеники, бажаємо кожному з вас благословенного постового подвигу, на славу Божу і для нашого спасіння і вічного життя!

З любов'ю, у Христі Господі,

+Юрій – Митрополит Української Православної Церкви в Канаді

+Антоній – Митрополит Української Православної Церкви США та Української Православної Церкви в Діаспорі

+Єремія – Архієпископ Української Православної Єпархії Бразилії та Південної Америки

+Даниїл – Архієпископ Української Православної Церкви США та в Західній Європі

+Іларіон – Єпископ Української Православної Церкви в Канаді

+Андрій – Єпископ Української Православної Церкви в Канаді

(Святий і Великий Піст Року Божого 2018)

Нова свідомість

Галина КОСТЮК,
кандидат філологічних наук, викладач Академії
Української Спащини імені Юрія Липи, Торонто, Канада

«Наша віра» на сторожі духовності і культури

Коли за пророцтвом Тараса Шевченка Україна була пробуджена окраденою, затратилися орієнтири і чимало людей опинилися на роздоріжжі без указівних знаків, виникла гостра потреба у консолідуючих центрах, друкованих органах, позбавлених фальшу. Таким духовним осередком стала газета «Наша віра», заснована – що особливо прикметно – молодими талановитими людьми, котрі хоті-

ли нести світло Христової віри у духовно злиденне суспільство. Студент-історик Олександр Ткачук, кобзар Микола Будник і мистець – студент Київського художнього інституту Михайло Свирнюк склали першу редакційну групу, котра на початках працювала на горищі будинку, який винаймав М. Будник. Євген Сверстюк підтримав хлопців і написав редакційну статтю до першого числа, котре з'явилося у вересні 1989 року. Михайло Свирнюк створив логотип і заставки.

«Одне з найважливіших завдань цієї газети» – визначив Євген Сверстюк, – «це розмовляти з людьми культури мовою, закоріненою у християнстві».

Не минуло багато часу, як Євген Сверстюк залишився сам і мав труднощі знайти осіб талановитих і жертвних для цієї маловдячної роботи. Згадуючи ті нелегкі часи, він казав, що на початках доводилося мати справу з людьми «дуже поверховими. Аж поки я не запропонував працювати в

нас поетці і публіцистці Раїсі Лиші і не помилився». Письменники Раїса Лиша і Юрій Вівташ стали тими особами, на яких Сверстюк міг цілковито покластися, на яких «Наша віра» трималася у найскладніші часи утвердження і тепер.

Намір говорити «мовою, закоріненою у християнстві», був, безперечно, важливим. Проблема, однак, полягала в тому, що її розуміли одиниці. Мається на увазі не тільки українська мова – засіб спілкування – у зрусіфіковано-суржикізованій країні, а насамперед мова християнства у суспільстві, враженому атеїзмом. Працівникам «Нашої віри» довелося не лише відновлювати основні засади християнських вартостей, а й вести духовно-культурний «лікнеп», даючи співгромадянам знання, котрі їхні діди і прадіди отримували у родинних до комуністичної навали. Дуже багато важливих статей Євген Сверстюк та його колеги в редакції написали самі, а також залучали талановитих різнофахових авторів, тому «Нашу віру» цікаво читати, кожен може знайти у ній щось до душі. Від початку до газети писали: Раїса Лиша, Василь Овсієнко, Олександр Сугоняко, Юрій Вівташ, Мирослав Маринович, Віра Вовк, Степан Семенюк, Людмила Іваннікова, Андрій Кондратюк, Петро Сорока... Згодом, і зокрема останнім часом, долучилися нові автори: Антоніна Пипко, Тетяна МакКой, Тарас Марусик, Марія Гончаренко, Антін Коломієць, Юрій Фоменко, Олександр Толпигін...

Уже понад три роки газета виходить у світ без участі Євгена Сверстюка, продовжуючи, однак, високу місію, за словами Раїси Лиші й Орини Сокульської, «відродити і зберегти в новому поколінні вироблюваний тисячоліттями питомий український світогляд, в основу якого покладена віра у високе божественне призначення людини, народу, людства». Над часописом тепер працює Раїса

Лиша практично самостійно; допомагає їй Юрій Вівташ – значну частину роботи вони виконують у своєму помешканні.

Вони присвячують свій час, енергію, талант для громади, випускаючи газету, що є потужним центром духовного і культурного життя. Важливою є й участь Василя Овсієнка та Олександра Сугоняка.

У газеті висвітлюються ключові події релігійного і громадського життя; акцентується увага на важливих аспектах культури; друкуються талановиті поезії, оповідання, зразки народної творчості. Автори «Нашої віри» мешкають в Україні і діаспорі, але всіх об'єднує висока духовна культура. Газета була з українцями у часи найважчих випробувань – становлення незалежності, Помаранчева революція, Майдан [...] До редакції пишуть листи і подяки – жодна особа не зіткнулася з байдужістю, а то – велика робота для невеличкої редакції.

«Наша віра» – всеукраїнський православний, історико-філософський культурологічний часопис – є дуже важливим, справді незалежним, високоавторитетним виданням, унікальним і необхідним для української культури. Ця газета органічно поєднує актуальну публіцистику із творами красномовного письменства, філософії, релігійних студій та малярства і фотографії. Вона дає нам духовну поживу у складний час, повертає чисті джерела неупередженої думки, об'єднує українців різних конфесій, поглядів у цілому світі, але й потребує підтримки – моральної і фінансової. Кожен вияв допомоги, хоч який незначний, уможливить редакції продовжувати українолюбну необхідну для всіх українців роботу.

Газета «Новий шлях. Українські вісті», 9 листопада 2017 року, Торонто («The Pathway»)

Скорочено

Петро СОРОКА

«ЗВИЧАЙНЕ І ЗВИЧАЄВЕ – ОДНЕ В ОДНОМУ», або Золотий перетин особистого і суспільного

Богдан Чепурко. «Думки не мимоволі», – Тернопіль, 2017.

Богдан Чепурко завжди, в усіх своїх творах – прозових, поетичних, публіцистичних – тяжіє до афористичної мови, лаконічної, місткої, повнокровної фрази, в якій би вмістилося так багато: і глибина філософської думки, і парадоксальність мислення, і дуалістична єдність світу, й закоріненість у праісторію, звідки виринають незвично дивовижні й насправду віковічні архетипи. Афористичність – одна з найприкметніших ознак його творчого стилю. Ця відточеність його пера по військовому функціональна й вже не дивує в ударі ідеологічних війн, але захоплює в полон своєю безальтернативністю. В останні кілька років найбільш вдалі висловлювання і сентенції Богдан доволі регулярно друкував у всеукраїнській періодиці, зокрема й під іронічною назвою «чепурески», а наприкінці 2017 року сподвигом на вагому книгу афориз-

мів «Думки не мимоволі», де зібрав усе найкраще, написане в цьому лаконічному й, мабуть, найскладнішому та найризикованішому літературному жанрі. Оце ходіння по лезу бритви характерне для поодиноких

мислителів нашого часу.

Афоризми поета, за його зізнанням, це межа філософії у стислих мислеформах, що виростили із українських світоглядно-звичаєвих засад та авторських напрацювань на золотому перетині особистого і суспільного».

Автор не згрупував їх в окремі розділи, а подає суцільним потоком, в чому проглядається певний сенс: тут кожна наступна сентенція ніби впливає з попередньої, продовжує її, розвиває чи заперечує. Складається враження, що саме так вони й писалися, хоча, зрозуміло, це омана, просто автор добре структурував збірку, досконало продумавши її архітектуру.

Найбільш важливі теми, над якими б'ється поет-мислитель, – це життя і смерть, душа і вічність, «нестерпна легкість буття», творчість і роля слова, людина і Бог, гріх і покара та багато інших...

Головне для нього не вибуховість, чи «крилатість» висловлю-

вання, а, сказати б, зануреність в архетип, філософська глибина осягнення «твердого світла істини». Відтак у Богдана Чепурка, як у мало в кого з сучасних майстрів слова, спостерігається жива, духовна спорідненість з великим любомудром Сковородою. Не наслідування, не намагання ступити у добрий слід, а саме спорідненість, що обумовлює високу тяглість традиції.

«Хоч яким би сиднем, чи лежнем хто був, все одно доведеться колись вибиратись у далеку дорогу».

«Радість – у бутті, а не усвідомленні радості буття».

«П'яніти від горілки може й дурень – мудрий п'яніє од життя».

«Душу не можна позичити».

У Чепурка, власне, й не афоризми в їх чистому вигляді, як це бачимо у Володимира Брюггена і Євгена Барана, Олеся Воли чи Дмитра Арсенича, а скоріше мініатюри, які він означає як «промовляючі клітинки світобудови», «пульсари образотворення», високе явлення нової

реальности, тайнопис Божого замислу. Відтак ці вислови напрочуд поетичні, багаті на рідкісні слова, що зачаровують своїми кольорами й ароматами. «Хто любить мову до глибини, не заблудить у її вільних пушах і хащах», – відзначає не без виклику митець.

«У душі то тихосумно, то тиходумно».

«Бароко мого серця. Готика душок».

Чи не найбільше у книзі розмислів про Слово, творчість, поезію, мозольний і янгольський хліб поета. «Без сили волі, залізних нервів і міцного здоров'я не торкайся Слова!» – напучує він.

І ще.

«Свято – це робота душі; робота – це свято душі».

«Музика сфер – світотвір, музика слів – словотвір».

Один з найулюбленіших художніх прийомів поета – гра зі співзвуччями, але побудована не на банальній, чисто випадковій подібності, а на спорідненості нутрянній, глибинній, з подвійним дном і багатовекторним прочитанням:

«Співаючи, ти спиваєш мед істини». [...]

«Сміється той, хто сміє».

«Живить вже!».

«Дятел – божий датель – не допускає змію до дупла».

Богдана Чепурка, як Мирослава Дочинця, як Андрія Содомору хочеться не аналізувати, не пояснювати на свій лад, а цитувати.

«Богозневага і самозневага – поряд».

«Поезія – не тільки тайна: це щось в мені і поза мною, якому ніхто не знає ціни».

«Все більше людства, все менше любови».

«Небо в тобі, в мені, в нас... Мандруймо небом!».

«Поезія – не сама квітка, а й шлях її розквітання, не тільки думка чи образ, а й творення нової реальности, тайна образотворення, тайнопис Божого замислу».

«Справжня сила – не насильна».

«Душа, просвітлена любов'ю до ближнього, – непереможна!» [...]

«Словотвір – справа Божа!».

«Ти живеш у слові, я живу у слові – там і зустрінемось».

«Безсмертя там, де воскресіння».

Іноді митець може зіронізувати, усміхнутися кутиками губ, але ледь-ледь, як-от:

«Я й не знав, що можна бути настільки коротким».

«Честь і гідність українця – на кінчику шаблі, а самозречення – на кінчику язика».

«Фарш – купа подрібненого мяса, фарс – купа живого».

Афоризми поета, який «живе по вертикалі», – це свого роду портал у його багатогранний і такий багатий на щасливі творчі осяння, прориви і відкриття мистецький доробок, що складає на сьогодні добрий десяток добірних томів, що не загубилися у своєму часі й, безперечно, не загубляться у майбутньому. Завдаймо собі труду ввійти в нього.

Петриківський Ліс

Подаємо з незначним скороченням

СВЯТИНІ

Олександр ТОЛПИГІН,
власний кореспондент газети «Наша віра»
в Нью-Йорку

У ЗАТІНКУ ЗОЛОТИХ ВОРІТ

Сьогодні, шановні друзі, ми подумки вирушимо в мандри Золотоворітською – головною тріумфальною вулицею Стародавнього Києва.

Ця вулиця відома з одинадцятого століття – від часу будівництва Золотих Воріт і Софійського собору, що їх вона візуально поєднувала.

Практично усі головні події в Давньому Києві й триумфальні церемонії від початку XI століття і до в'їзду Богдана Хмельницького в Київ відбувалися саме тут. На цій невеличкій за сьогоднішніми мірками вулиці збереглися відомі історико-архітектурні пам'ятки. Якщо мандрувати від нещодавно відновлених Золотих Воріт в напрямку Софії Київської, то на нашому шляху трапляться пам'ятки XIX-XX століть, а колись тут були ще й храми XI століття – Георгіївська та Ірининська церкви.

На початку вулиці під номером 2-а стоїть особняк Якова Васильовича Тарновського. Рід Тарновських з Чернігівщини добре знаний в Україні. В маєтку Тарновських часто бували видатні діячі культури України XIX століття. Серед них особливе місце займає Тарас Шевченко.

До речі в будинку на Золотоворітській вулиці мешкала кума Тараса Шевченка Надія Василівна Тарновська. Вона познайомилася з Великим Кобзарем у 1843 році в Качанівці. Відомо, що Тарас Шевченко дарував Надії Василівні свої вірші й малюнки.

Золотоворітська вулиця закінчується Георгіївським провулком – одним із найдавніших у місті. Його назва походить від церкви Святого Георгія, що стояла майже на розі сучасної Володимирської вулиці. Цей храм в XI столітті збудували поряд із Софійським собором за велінням

князя Ярослава Мудрого – у хрещенні – Георгія.

Після монголо-татарської навали церква Св. Георгія, як і церква Св. Ірини, були зруйновані. Історія відбудови Георгіївської церкви розтяглася майже на 300 років. Спочатку у 1674 році на її руїнах побудували дерев'яну церкву, яку у 1744 році замінили на кам'яну. Але і ця церква була перебудована 1884 року за фінансової допомоги Надії Терещенко. Із старої церкви XVIII століття в новій зберігався іконостас витонченої роботи.

Саме в Георгіївській церкві правили панахиду в Шевченківські пам'ятні дні наприкінці 1880-х років. Прикметно, що Тарас Григорович не раз бував у цій церкві, оскільки мешкав у Георгіївському провулку в 1859 році в будинку Юхима Ботвинського.

В цій садибі у грудні 1917 року оселився видатний український художник Георгій Іванович Нарбут. Тут у його в помешканні збирались видатні члени Української Академії Мистецтв. Тут мешкав також відомий історик Вадим Модзалевський.

Згідно з думкою професора Юрія Асєєва Георгіївська церква XI століття являла собою тип давньоруського храму, в якому центральний об'єм набув майже кубічної форми. Церкву оточували одноповерхові галереї, отже її тип слід означити як тринефний з галереями, що наближає її до Десятинної церкви.

Всередині храм був розписаний фресками і прикрашений мозаїками. Четвертий за часом побудови Георгіївський храм розібрали перед Другою Світовою війною і майже на його місці був споруджений будинок для працівників НКВС.

Трохи більше даних маємо щодо церкви Св. Ірини. Але розкопані рештки цієї церкви опинились тепер на проїжджій частині Володимирської вулиці.

Настав час позначити фундаменти Георгіївської та Ірининської церков каменем на бруківці і поруч поставити макети їх ймовірного первинного вигляду.

В Георгіївській церкві був похований господар Молдови і Валахії Костянтин Іпсиланті, який став також ініціатором і організатором визвольного руху грецького народу. Справою нашої честі було б поставити йому пам'ятник біля фундаментів Георгіївської церкви, де він первинно був похований.

Слід відзначити, що деякі епізоди з життя К. Іпсиланті використав в своєму романі «Граф Монте-Крісто» Олександр Дюма.

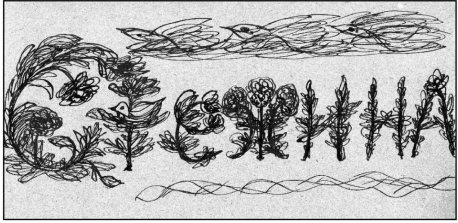
Золоті Ворота були найвеличнішими. В'їзд через них вважався за честь. Усі послы іноземних держав в'їжджали саме через Золоті Ворота.

На жаль, вони не дійшли до нас у первинному вигляді, а були реконструйовані з руїн до дня урочистого святкування 1500-ліття від часу заснування Києва. Сьогодні Золоті Ворота дають певне уявлення про могутність оборонних споруд Києва початку XI століття – періоду розквіту Київської Русі – величезної середньовічної держави від Чорного до Північного морів.

Пізня осінь 1240 року підвела ризик під нашу стародавню історію. Коли б не монголо-татарська навала, сьогодні всі могли б милуватись півсотнею стародавніх пам'яток історії, серед яких були б і церкви Святого Георгія та Святої Ірини.

Георгіївська церква на початку XX ст.

Творче об'єднання дитячих письменників підготувало до видання Збірник творів сучасних авторів «Україна починається з тебе». Видання збірника, у якому представлено твори більше 30 сучасних київських авторів, профінансовано відповідно до міської цільової програми на 2016–2018 роки «Київ інформаційний». Ілюстрували збірку столичні школярі.

Пропонуємо читачам добірку творів кількох авторів з цієї багатой променистої живої книги для дітей та юних, надану її упорядником і автором передмови Марією Морозенко.

Марія МОРОЗЕНКО, голова ТО дитячих письменників

«Україна починається з тебе»

«Україна починається з тебе», – це слова видатного державотворця В'ячеслава Чорновола. Не випад-

ково цю збірку названо саме так. Бо й справді: кожен з нас – гілочка на дереві свого роду, і родів таких – не

злічити. На міцному плетиві їхніх коренів стоїть пам'ять народу, стоять і не зникають сотні поколінь. Вони відбули свій земний час, але не проминули, бо лишилися в тому, що склало сутність і дух нашої землі, лишилися в нас.

Україна сьогодення починається із кожного з нас: із родовідних вузликів, зав'язаних у пам'ять роду й народу; із міцної сув'язі нерозривності поколінь; із відповідальності одне за одного, а насамперед що за самих себе. Ми наповнюємо рідну країну своїми почуттями, своєю енергетикою, своїми рисами, силою свого духу, як і своїм баченням її майбутнього. Й не розуміючи до кінця усвідомлено, вростаємо у рідну землю, сходимо у щоденні різнобарвним цвітом наших справ і дій. Якими ми є сьогодні, такою нині є, і такою буде завтра, наша Україна.

У цій книжці – творчість сучасних київських письменників, які пишуть

для дітей. Теми та сюжети, звичайно, різні, але об'єднує їх важлива спільність – світла любов до рідного. Любов, яка надихає й додає сили. Любов, що посилює відповідальність за свої думки, слова і вчинки. Любов, яка лежить в основі усіх інших любовей та смислів нашого життя. Вона настільки потужна, що відірвані від рідної пуповини люди зазвичай почуваються нещасливими. Ностальгія – хвороба, що ятрить душу на чужині. Мудрий український народ сказав про це так: «Людина без батьківщини, як дерево без коріння».

Ця збірка допоможе тобі пізнати себе, зрозуміти, яким ти є насправді, й відчувати, яким можеш бути і якою є твоя любов до Батьківщини.

Читай, надихайся, плекай і твори прекрасну країну, милостиво подаровану нам Богом. Найдорожчу на світі Батьківщину, що носить по праву чудове ім'я – Україна. Це – наша з тобою рідна земля.

З передмови

Віра Суховій, 7 років

Анатолій ГРИГОРУК

ПІСНЯ НАД КОЛИСКОЮ

Жила собі одна родина: батько, мати і їхній хлопчик.

Хлопчик був ще зовсім маленький. Він тільки-но починав спинатися на ніжки й замість «мама» міг вимовити лиш коротеньке «ма». Так і жили вони в злагоді й любові, як то ведеться поміж добрих людей.

Аж несподівано спалахнула велика, на півсвіту, війна. Батько надяг військові строї й пішов боронити рідну землю. А мати з хлопчиком, рятуючись од наближення фронту, що підступав до їхнього обжитого обійстя, змушені були залишити його й тікати, куди бачать очі. Так перемандровуючи од села до села, від міста до міста, вони шукали хоч якогось тимчасового притулку.

Одного дня в гурті таких, як і самі, знедолених вони брели курною степою дорогою. Раптом з-за обрїю налетіли ворожі літаки. На землю впали бомби. Весь степ укрило вогнем і димом. І в цьому пеклі мати загубила сина.

Хлопчика вихопили з пожарища чужі дідок з ба-

бусею. Він не міг сказати їм, ні звідки він, ні як його звати, тільки гірко плакав і повторював єдине, що вмів: «ма...ма...ма...»

Спочатку ним опікувались одні люди. Потім другі, треті. Коли закінчилась війна, він якийсь час жив у

дитячому притулку. А потім його знов прихистила чужа родина. З певних причин вона змушена була постійно переїздити з місця на місце, з одної країни до другої. А з нею переїздив і хлопчик. Це допомогло йому побачити, який широкий і розмаїтий світ, познайомитися з різними звичаями, засвоїти чимало мов. Він вивчився. І, виходячи з потреб своєї щоденної роботи, теж став мандрувати, маючи з того і зиск, і втіху.

Одне тільки ятрило йому душу: він не знав, хто він і звідки, якого роду, якого племені. Отож коли приїздив до якої-небудь країни, то само собою не міг не поринути в роздуми: «А чи не тут я народився? Чи не моя це рідна дідизна?».

У голові йому роїлися якісь нечіткі, розмиті, ніби в мареві, спогади. Приглядаючись щоразу до нових місць, він, бувало, в захваті вигукував: «О, який мальовничий краєвид! Саме його я начебто бачив у своєму далекому дитинстві. Здається, сюди водила мене на прогулянку мама»... Та згодом він

опинявся в іншому краю – й бачив точнісінько такий самий краєвид. І тоді певність лишала його, запал згасав, а на душу лягала печаль.

Інколи йому марилося, що він упізнав свою батьківщину по солодкоголосому співі птахів чи п'яних пахощах квітів і трав. Проте й тут на нього чекало розчарування, бо згодом те саме вражало його і в інших краях.

Поступово він примирився з тим, що вже ніколи не відшукає стежки до батьківського порогу, що блукати ме світом до останніх своїх днів таким собі відірваним од кореня перекотиполем.

Аж якось доля закинула його в країну, де він, здається, ніколи ще не був. Він прилетів туди під вечірню пору. І коли поселився в готелі й розпакував валізу, то вийшов на вулицю й сів у скверіку на лавочку спочити після далекої дороги.

День догасав. Від будинків падали на брук довгі сірі тіні. На скляних дверях кав'ярні, що була неподалік скверика, вигравали гарячі відблиски призахідного сон-

ця.

Йому було самотньо й сумно, як буває самотньо й сумно людині, що опинилася в чужому незнайомому місті.

Раптом із відчиненого вікна сусіднього будинку до нього долинув тихий мелодійний спів. Розібрати слова він не міг. Але в самій мелодії було щось до болю знайоме. Безліч різномовних і різноголосих пісень чув він на своєму віку. Але ця пісня наче наскрізь пронизала його. Усім єством він відчув, що знає її з перших хвилин свого життя. Вона не була схожа на жодну іншу пісню в світі: саме її колись співала йому над колискою мама.

Це була мить, якої ще ніколи не доводилось йому переживати. Це було щось нове, світле, особливе, чого він не міг уявити собі навіть у найпотаємніших мріях. Він сидів, весь заглиблений у себе і в пісню, що так бентежно озвалася в його душі, й подумки повторював: «Яке щастя! Боже, яке щастя! Нарешті сама доля зласкавила і занесла мене на рідну землю».

Катерина ЄГОРУШКІНА

цій війні без дна
настане кінець
скільки життів забрав
цей порожній глек?
скільки душ
обійняв Творець?

цій війні без дна
настане кінець
і світитиме сонце дитинно
(не так безжально
як того літа)
і вийдуть люди –
зболені й вільні

і буде дата нашої перемоги

цій війні без дна
настане кінець
стоголосе безумство
зіпреться на крапку
і стане Україна серцем –
щирим тремтливим
матір'ю
а не мачухою

цій війні без дна
настане кінець
і тоді я заплачу...

Ілюстрація з календаря 2017 року, Дніпро, Рубанівське

Анатолій КАМІНЧУК

Я калинова гілочка простого народу.
Ім'я якому – Україна.
Мені сором, бо я не відаю свого родоводу
Далі від третього коліна.

Сім літер

Напишу сім літер,
І вийде сім кольорів райдуги:
«У» – блакитний,
«К» – жовтий,
«Р» – зелений,
«А» – синій,
«І» – фіолетовий,
«Н» – помаранчевий,
«А» – білий.
А посередині – тризуб золотий
В ореолі барвінку й калини.
Ліворуч – козак, а праворуч –
козачка
Стоять біля криниці, за руки
взявшись.
Це моя Україна, немов сім
літер,
Заквітчаних у сім кольорів
райдуги.

Настя Момот, 8 років

Галина МАНІВ

Золоте серце

Сказав Господь: «Збирай скарби на небі».
А як їх там збирати, знаєш те? –
В журбі і в щасті, в будь-якій потребі
Плекай свій скарб: це – серце золоте.
Роби добро і не чекай подяки,
Шукай повсюди чисте і святе,
Та обминай спокуси усілякі –
Отак здобудеш серце золоте.
Ти добрий з усіма і неледачий,
Та журишся і думаєш про те,
Що справ твоїх ніхто, мовляв, не бачить? –
Бог бачить твоє серце золоте.
І у лиху, нерадісну годину,
Як посмішка недобра розцвіте,
Звелить Господь: «Облиште цю дитину!
У неї серце справді золоте!»

Марія МОРОЗЕНКО

Мій тато повернувся із війни

Мій тато повернувся із війни.
У пізню ніч, коли уже я спала,
І звично видивлялася у сні –
У снах тривожних тата виглядала.
Мій тато не збудив мене чомусь.
Погладив ніжно й лагідно волосся,
Прошепотів: «Твій тато повернувся».
Я ж думала – приснилося, здалося.
У сні своєму так, як і завжди,
Заплакала: «Татусю, ну будь ласка,
Хутчіше із війни до нас прийди!
Нам з мамою без тебе дуже важко.
Так, я доросла. Ходжу в сьомий клас.
І мама каже: «гарна помічниця»,
Та щоб удень не думала весь час –
Вночі про тебе сон тривожний сниться».
І знов приснився. Я думала – наснився.
Боялась ворухнутись, сполохнути.
А тато... тато злегка прихилився,
І ковдрою, немов дитинку, вкутає.
І, мабуть, схлип мій у цю мить почув,
Бо схлип цей уві сні й мені почувся.
Мене до серця тато пригорнув:
«Не плач. Я поряд. Тато твій вернувся».
Мій тато повернувся із війни.

Не змінюй світ. Це істина проста.
Як диво з див – все досконало в світі.
Просторий світ – у ньому висота,
Безмежна вічність у маленькій миті.

Не змінюй світ... Милуйся і дивись.
Нівечити не смій, не поривайся.
Змінійся сам, до обрію тягнись,
До росту вітру й райдуги рівняйся.

Не змінюй світ. Лиши усе, як є.
Втручатися у диво це не треба.
Спинись! Поглянь, як сонце виграє
Суцвіттям ніжним на долонях неба.

Ти бачиш? Цвіт спадає у траву.
Ти чуєш? – Вічність в безгомінні чути.
Не поспішай нівечити красу,
Якої ти не в силах досягнути.

До 110-ї річниці виходу в світ літописної книги «Як то Русь ходила слідами Данила» про перше паломництво галицьких українців до Святої Землі під проводом Андрея Шептицького.

Марія КРУПА

До Святої Землі!

Дослідники життя та діяльності кир Андрея Шептицького однак визначають: це – постать трагічна. За час його митрополитування (1901–1944) він, а разом із ним довірена йому паства, пережили п'ять окупаційних режимів: російський, польський, більшовицький (1939–1941), німецький і знову більшовицький (1944). Однак були і щасливі години праці Митрополита для своєї церкви та свого народу. Це – перші роки його праці до Першої світової війни й у період створення ЗУНР.

У своїх роздумах хочу зупинитися на ранньому періоді діяльності Митрополита. Як відомо, Австро-Угорщина, до якої належали землі Західної України, була порівняно ліберальною державою, і Митрополит пірнув у працю для своєї Церкви і свого народу. На початку XX століття, «коли народи мирно співжили між собою», то були золоті роки його діяльності аж до початку Першої світової війни...

«Можливо, найщасливішою хвилиною для Митрополита була його проща до Святої Землі. Можливо,десь у бібліотеках є книжка, ...де вживаються ще старі слов'янські букви, у якій описано його прощу з духовенством, професійними людьми, інтелігенцією та провідниками громади» – писав Курт Левін, один із врятованих митрополитом євреїв у Львові під час гітлерівської окупації, у своїй книзі «Думки очевидця».

Така книжка є у нашій родині – старенька, зачитана, але зі збереженими палітурками та всіма сторінками. Її назва «Як то Русь ходила слідами Данила. Пропам'ятна книга першого руско-народного паломництва в Святу Землю від 5 до 28 вересня 1906». Вида-на накладом паломницького комітету в Жовкві 1907 року в друкарні отців Василіян.

У «Передньому слові» автори – о. Василій Мацюрак, парох Рибника, та о. Юліян Дзерович, катехит виділової школи у Бродах, – так обґрунтовують назву «Пропам'ятної книги»: «Тут пішли ми за примром нмецьких паломничих книжок, котри звичайно добирають соб римован заголовки («Vom Donaustand

ins heil'ge Land» або «Die Pilger Tiroler im heil'gen Land als Jahrhundert im Beginne stand»). Маючи такого славного попередника в Святу Землю, чернигвського игумена Данила, котрий оказався и великим свдомим патріотом, ...и талановитим письменником, бо його опис Святої Землі належить до найплістичніших та найстарших, як взагал європейськ літератури посдають, а книжка его становить перлину нашого письменства». І далі: «Одушевлена подбними цлями Русь наша дучи в Святу Землю, може зь гордістю заявити, що она бажала ступати слдами Данила».

Хоч сам у цьому паломництві Василь Щурат не брав участі, але цій події присвятив вірш «Данило Мнихъ», котрий автори помістили як епіграф – на першій сторінці: «Тожь то тріумфъ для Хрестоносцевъ бувъ, коли Балдвинъ Єрусалимъ здобувъ!

Тожь то пішла Европоу хвала, тожь то и мрй на душ навела! Сей бравъ свй мечъ, а той – свй смертний грхъ и йшовъ народъ, пливъ тысячу доргъ. У всхъ метою бувъ Господній грбъ, а вабомъ честь, або душевнй хлб. Тогд въ часах для втчину сумныхъ в Єрусалимъ пйшов Данило

Мнихъ.

И йшла з нимъ лишь о втчину жура, якъ чорна тнь здовжъ берегъв Днпра.

Хочъ зашумъв Єрусалимскій рухъ не вступивъ Данила врнй другъ.

Святимъ натхнємъ вн натхнуъв черця, чернець вступив до княжого дворця.

Приймивъ Данила приязно Балдвинъ

спытавъ, чого бажати може внъ.

Ласкавий княже, – поклонивсь чернець – моимъ бажанямъ вже давно конецъ.

Днесъ заспають тутъ «Христось воскресъ» на Грбъ Господень злине свтъ зь небесъ.

Позволь мен поставити над нимъ своє кандило зь масломъ дорогимъ.

Нехай засяє у Христовыхъ нгъ за всх князъв, за всх братъв моихъ»

В. Щуратъ (зъ нової книжки п. з. Історичні пісні, Львів, 1907).

Літописці паломництва поділили між собою розділи книги, дотримуючись певного плану: передовсім навести дослівно відповідне місце зі Святого Письма, відтак описати історію й теперішній вид цього місця і, нарешті, оповісти про те, що наші (руські) паломники на тому місці робили, які почуття зво-

Андрій Шептицький, Митрополит Галицький, Архiepіскоп Львівський. Протектор і провідник паломництва

рушували їхні християнські серця. Так, проїжджаючи попри Рамлег, автори подають її давню назву – Ариматея та історичну довідку: звідси мали походити Йосиф і Никодим, котрі поховали тіло нашого Спасителя. Нині тут існує монастир оо. Францисканців, здалека видно вежу, звану 40-а мучеників, старі цистерни та різні руїни.

А ось проїжджаючи коло гори, на якій розташувалося місто Беттір, літописці подають фрагмент історії єврейського народу і його визвольної боротьби: «Трохи далі підноситься скала, котра була свідком останнього акту упадку єврейського народу. За панування Адріана (в першій половині II століття) з'явився в Юдеї Бар Кохба, котрий подавав себе як обіцяного Месію і зібрав довкола себе рештки свого народу. Значення його помітно зросло, коли й славний мудрець і учитель Бен-Акіба публічно визнав його за «Того, котрий має бути посланий». Скріпившись на силах, Бар Кохба повстав проти римлян. Цезар вислав до Юдеї Юлія Севера, і почалася справжня боротьба вини-

щення, боротьба на смерть, бо про життя не було що думати». [...].

Щоби зробити книжку цікавішою, захопливішою, своєю, рідною, питомою, її автори дозволили собі впести в текст і декотрі імена, і деякі кумедні пригоди.

Ось знайомство з технічним управителем, війтом паломництва – о. Сембратовичем. «Хочете його опису? Виступають проти греки (грецької мови) в гімназіях, а ось вона придалася. Нагадав я собі тепер незрівнянну Ілліаду, де безсмертний Гомер не скупився на прикметники для своїх героїв. Ось я запозичу в нього. Наш управитель – се довгий, скороногий, великоокий у білім шоломі чоловік, котрий, власне, задля своїх прикмет надавався якраз на провідника. Він також багатомовний: говорить по-німецьки, італійськи, по-французьки, по-англійськи. Він енергійний...».

А ось і цікава та кумедна пригода. «Путник ..., лисий, маленький чоловічок так полюбив своє 3 число ліжка на кораблі, що ані гадки не мав з нього вступитися...

Похід наших богомольців у Святий Град

Раїса ЛИША

Висока вежа Василя Стуса

Василь Стус — поет, дисидент, в'язень сумління советської системи 60-70-х років, геніяльна особистість українського визвольного руху кінця XX ст., чия постава і творчість знаменно підняли рівень творення духовних смислів України XXI століття, — народився 6 січня 1938 року — у Святвечір Різдва. І цей вибраний Богом час народження постає тепер для нас як правдива ознака його вибраності згори, котру поет відчув як найвищий дар і посвяту — та спромігся виправдати в житті. Цього року йому сповнилося б вісімдесят.

Душа Василя Стуса ніколи не схибила. Тому так потрясає в його поезіях, написаних в умовах, які, здавалось, виключали будь-яку можливість залишатися собою, Стусова вірність собі і Божій правді свого народу, що провадить дух до вершин досконалості. Поет не зрадив Абсолют Божої любові. Вона у нього, як і в Христа, звернена «до кожного, хто, запізнавши горя, віддавав мені, здається, вчора, людську біду за декілька віків». Його вибір найвищої Божої правди вистражданий, доглибно ясний та омовлений з надзвичайною силою чутливого зору серця й душі в поезіях, що вражають нас сьогодні висотою і глибиною внутрішнього життя, яке відкриває новий обрій світу майбутнього.

Поет зміг не лише піднятися над обставинами, але й над землею долею. Світ пристосування до порожнечі не мав над ним переваги, попри всі втрати, яких він зазнав («Блажен, хто тратити умеє, коли приходить час утрат»). Тому й звучать в Україні, немов небесний благодатний дзвін, ці усім відомі слова: «Я в смерті повернуся до життя» — як свідчення, що людина — не тимчасова, суть її буття відкривається у вічності, в осерді якої — Божої любов. Попри весь трагізм долі, Василь Стус постає і в історії, і в своєму слові переможцем у найвищій суті цього слова.

Він збудував свою небачено прекрасну високу вежу духу. І вона озивається до нас, посилаючи правдиве світло надії. Бо він — один з найбільших українських праведників нашого заблуканого світу, який виправдав своїм життям занепаду людину перед Творцем. Сурми духу в екзистенційних візіях Василя Стуса кличуть — «не зупиняйся, йди»!

Василь СТУС

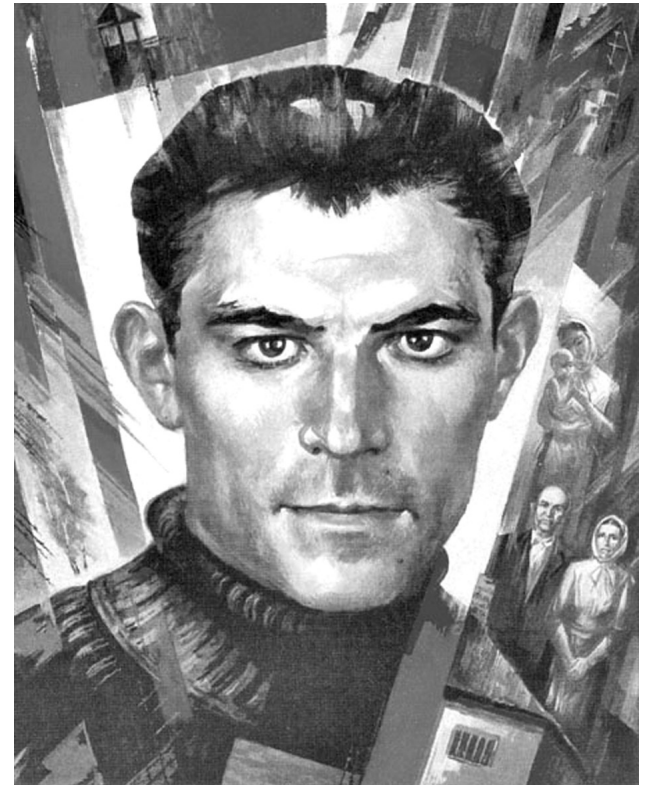
І напинався неба шовк, мов знамено священне

Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
добро і правдо віку. Через сто
зневір. Моя душа, запрагла неба,
в буремнім леті держить путь на стовп
високого воєн, що осіяний
одним твоїм бажанням. Аж туди,
де не лягали ще людські сліди,
з щовба на щовб, аж поза смертні грані
людських дерзань, за чорну порожнечу,
де вже нема ні щастя, ні біди.
і врочить порив: не спиняйся, йди!
То шлях правдивий. Ти — його предтеча.

І горілиць до неба ліг

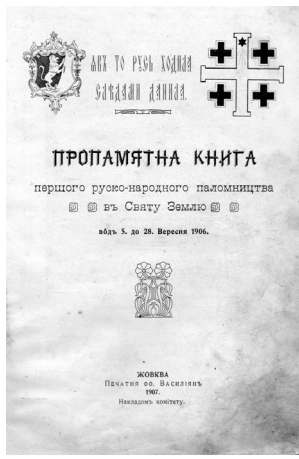
Я горілиць до неба ліг —
що синє! що зелене!
По клумбі вітер перебіг
і кумельгом до мене.
Запахло квітами мені,
криницею живою,
і скалком сонця на стіні,
і щедрою весною.
Немов ласкаве кошеня,
до мене він тулився,
до мого щастя навмання,
зухвалий, прилучився,
і я у нього перейшов,
він перейшов у мене,
і напинався неба шовк,
мов знамено священне.

Ці яблука держала у руках
моя дружина. Зо три, зо чотири,
напевне, днів. І на її устах
лежала зморшка болю. Надто щирі
були для нас минулих кілька літ.
Здається, шість? Шість років ще і місяць
на сьомий. Похилився білий світ
на вижалене соснами узлісся
там, де вітри гудуть: «у-гу-гу-гу!»
Ні спину їм нема, ні обереги.
Прости мені, любове, цю жагу
до мучених — і сущих, і полеглих,
до бідних, кривджених, до жебраків,
до кожного, хто, запізнавши горя,
віддавав мені, здається, вчора
людську біду за декілька віків.

М. Ф. Кушнір. Пам'яті Василя Стуса. 2009

Мені зоря сіяла нині вранці,
устроєна в вікно. І благодать —
така ясна лягла мені на душу
сумиренну, що я збагнув блаженно:
ота зоря — то тільки скалок болю,
що вічністю протягий, мов огнем.
Ота зоря — вістунка твого шляху,
хреста і долі, ніби вічна мати,
вивищена до неба (від землі
на відстань справедливості), прощає
тобі хвилину розпачу, дає
наснагу віри, що далекий всесвіт
почув твій тьмянний клич, але озвався
прихованим бажанням співчуття
та іскрою високої незгоди:
бо жити — то не є долання меж,
а навикання і самособою —
наповнення. Лиш мати — вміє жити,
аби світитися, немов зоря.

Обкладинка і перша сторінка «Пропам'ятної книги», Жовква, 1907 рік

А вступитися треба було, бо навколо позаймали місця самі жінки... Після тирольського паломництва, котре тільки що опустило корабель, нумерація була інша, тому на 3 місці мала бути жінка. Тому ми мусили рушити до синовідського горожанина. Тяжка справа. Та наш паломник як синовідський торговельник, що хто раз купить сливки чи виноград, не може їх поміняти, хоч би якою «парусиною» він був. Так думав і з місцем на кораблі. Про своє лихо розповів і літописцеві (себто о. Ю. Дзєровичу). Той розшукав провідника п'ятої групи о. Гнатишака, віцепровідників. Нічого не допомагало. Накінець наводжу о. Сембратовича. Іде нас ціла комісія, і так виходить, що наш путник мусить конче опустити своє ліжко. Та ні! Жодні розважання не допомагають. Тут то опустила о. Сембратовича терпеливість і взяла гору енергія: «Чоловіче, як не вступишся, то зараз кажу кинути тебе в море, бо на то маю право!..» Наслідок був кращий, аніж того можна надіятися. Без пари з уст чоловічок пішов на своє місце, а його місце зайняла паломничка».

Для опису першого паломництва галицьких українців до Святої Землі автори вибрали хронологічний метод, тобто йдучи слідами Ісуса Христа, описували за чергою усі місця, освячені Його присутністю — від хвили Благовіщення до преславного Вознесіння на небеса. Як зазначили у «Передньому слові» літописці, «в такий спосіб уложена книжка осягне найскорше ту ціль, яку бажали мати Іх Эксцеленція, Преосвященний Архірей, іменно щоб она була книжкою будуючого, книжкою для побожного читання українськими родинами взагалі, і милим спомином паломникам зь осібна».

Може тому моя прабабуся Марія Варениця залюбки давала читати цю книжку сусідам, родичам у інших селах.

Коли я вчилася у Чернівецькому університеті, ця книжка була десь зчезла на кілька років. Коли ж повернулася додому, я її із захопленням перечитала. І знаєте яке у мене склалося загальне враження: Господь дарував нам, українцям, чи не найкращу землю у світі! У 1906 році, коли відбувалося паломництво галицьких українців до Святої Землі, там були дуже тяжкі й суворі для паломників умови: температура до 60° тепла, відсутність води (її треба було купувати), нема дерев, кущів, суцільне каміння, гола земля. А в Україні — помірний клімат, під ногами — чорнозем, високорослі дерева, криниці, повноводні ріки.

І коли у II—III ст. євреї після повстання Бар Кохби втратили таку землю та були розсіяні по всьому світу, то скитаючись усіма континентами Землі, мріяли про неї. І через півтори тисячі років їхня мрія здійснилась: у 1948 році була відроджена Ізраїльська держава. Євреї повернулися до неї, дотепер воюють за неї, живуть для неї, працюють для неї. Бо це їх, Богом дана земля. Як і українська — нам.

Лише воюємо ми з ордою трохи менше — майже тисячоліття — від 1242 року, коли татаро-монголи вперше спалили Київ. І працюємо для України — не так, як євреї: поволи, ліниво, кволо. Воловодимося. За 25 років незалежності аж 2015 року поміняли п'ятикутну зірку над будинком Верховної Ради!

Закінчення в наступному числі

МАЙДАН

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Соборність – як Національна Ідея

«Віднині на всіх українських землях, розділених віками, буде велика, єдина Україна»

Підсумком багатовікової боротьби нашого народу за відродження і утвердження національної державності стало об'єднання Української Народної Республіки (УНР) і Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) в одну самостійну державу. Акт Злуки було оголошено 22 січня 1919 року у Києві на Софійському майдані. Цій події передував IV Універсал Центральної Ради УНР, прийнятий 22 січня 1918 року, в якому зазначалося: «Віднині на всіх українських землях, розділених віками, Галичині, Буковині, Закарпатській Русі й Наддніпрянщині буде єдина велика Україна».

Цим визначним подіям присвячені дві виставки в Національній історичній бібліотеці України: «Соборність України» та «IV Універсал Української Центральної Ради – кульмінаційний момент в історії державотворення».

В експозиціях представлені раніше не відомі й маловідомі документи столітньої давнини та спогади людей, що були учасниками вікомних подій.

Соборності, тобто об'єднанню в одне державне ціле усіх земель, що їх віддаден заселяють українці, присвячено сотні досліджень і книг. В експозиціях – книги із спецфондів: «Українська революція. Розвідки і матеріали» Павла Христюка, твори відомого географа і картографа Степана Рудницького, знищеного советською владою у 1937 в Сандармосі: «Чому ми хочемо самостійної України?», «Українська справа зі становища політичної географії», «Огляд національної території України», «До основ українського націоналізму», «Галичина та соборна Україна», а також Павла Гай-Нижника – «Акт Злуки УНР і ЗУНР: втілення і крах ідеалу Соборної України» й десятки інших наукових досліджень.

Окреме місце на виставці займали дослідження доктора історичних наук, професора Київського Національного університету імені Тараса Шевченка Володимира Сергійчука, який завітав на відкриття експозиції «Українська соборність: відродження українства в 1917-1920 роках».

У своєму слові історик, зокрема, привернув увагу відвідувачів до витоків української соборності: «Соборність України має глибоке історичне коріння і виток її треба шукати у літописі Нестора, там перелік

Фото Укрінформу

Урочисте проголошення Акту Злуки УНР і ЗУНР на Софійській площі в Києві. 22 січня 1919 р.

*Міста цвітуть, блакить ясніє,
Лле сонце золото згори
А над хатами наша мрія:
Жовто-блакитні прапори.*

Олександр Олесь

племен, що закладали підвалини нашої державності і межі розселення народу. Наша соборність накладається на ті межі, про які говорив Нестор – від Вісли до Дону».

І не випадково, додав він, в епічній творчості, в народних піснях і думах, сакральна Україна постає як єдиний простір від Сяну до Дону, об'єднаний спільною історією, мовою, традиціями, способом життя.

Про це писав і академік Степан Рудницький у своїй «Короткій географії України» (1910): «Ми, українці, земля, де ми живемо, зветься Україною, чи вона під Російською державою, чи під Австрійською, чи під Угорщиною. Бо хоч і ділять її кордони, хоч розірвана вона на шматки, але ж є один народ, що її заселяє, з одною мовою, вдачею та звичаями. Та не тільки народ лучить українську територію в одну цілісність. Україна також з нинішніх оглядів мусить вважатися за виразно зазначену одноцілну територію серед інших територій Європи».

Степан Рудницький, за словом Володимира Сергійчука, один із провідників і борців за соборність української держави, наголошував, що відсутність власної держави робить націю беззахисною у розв'язанні національно-політичних та соціально-економічних проблем перед іншими державами. Без незалежної демократичної національної держави неможливий розквіт етно-

су, навпаки виникають умови для політичного, економічного та культурного гноблення одного народу іншим. А свідомість підневільної нації не здатна творити ні власну культуру, ні власне життя.

Ілюструючи слова Рудницького про українців та Україну, Володимир Сергійчук у своїх дослідженнях посиляється на європейські джерела. Він нагадує, що «світ здавна і чітко вирізняв межі українського розселення. Наприклад, 1540 року французький посол у Венеції Пелісьє, інформуючи свого короля про події в Туреччині, часто згадував славнозвісну султаншу Роксолану, зазначаючи при цьому її українське походження і підкреслюючи, що «мешкають ці руські від Карпатських гір до Бористену та Понту Евксінського». На мапі Європи 1571 р., що зберігається в бібліотеці Ватикану, є надпис «Росія-Русь», що покриває нинішню Галичину, Холмщину, Підляшшя і Полісся з Люблінном, Холмом, Львовом, а кордон між Польщею та Руссю на мапі вказано по Віслі.

Таких карт і свідчень європейських дипломатів і мандрівників про межі розселення українців чимало. Професор нагадує слова ще одного діяча – французького генерала маркиза Габріеля де Кастельно, який у своїй праці 1820 р. про українців писав: «численна нація ця простягається від кордонів Орловщини до

меж Угорщини і займає, без жодної мішанини, Херсонщину, Харківщину, частини Курщини і Вороніжчини, всю Полтавщину, Чернігівщину, Київщину, Поділля, Волинь, частину Мінщини, більшу частину Галичини – і все населення без жодної різниці в звичаях і норовах...».

Для професора Колеж де Франс Роберта, додає Володимир Сергійчук, українці – це «нація в 13 мільйонів, яка починається від Кубані і кінчається в Карпатах, від Одеси й Криму до Галичини. Вона простягається через Буковину аж до північної Угорщини...».

Увесь світ знає українську націю як хліборобську. Ще трипільці, котрі мешкали на наших теренах сім тисяч років тому, вирощували кілька видів злакових культур та добре знали технології обробітку землі. Звідти, з тих далеких часів у нашого народу, мовить Володимир Сергійчук, «хліборобський демократизм, якого не бачимо у тих, хто жив з рибальства чи мисливства». Хлібороб сам себе забезпечував їжею, був незалежним господарем.

Однією з важливих ознак нашої соборності Володимир Сергійчук вважає чорнозем. Тож не випадково стверджує він, українці-хлібороби (Україна є однією з найбагатших на чорноземі у світі), якщо й змушені були переселятися, то обирали, можливо навіть інтуїтивно, території, багаті ґрунтами-чорноземами.

На певних етапах історії території, де проживали українці, змінювалися під впливом політичних чинників: під час загарбницьких війн, а то й внаслідок геноциду. Виключно з політичних причин у XIV-XX ст. наші етнічні землі – Східну Галичину, Волинь, Полісся, Лемківщину, Надсяння, Холмщину, Підляшшя було включено до складу Польщі, а до складу Румунії – Південну та Північну Буковину, Південну і Північну Бессарабію, Мармарошину (і сьогодні там залишаються десятки сіл, населення яких вважає себе українцями). До складу колишньої Чехословаччини включено частину Закарпаття і Пряшівщину. Частина українських етнічних земель залишається у складі Росії.

Але й перебуваючи у складі чужих держав, під гнітом загарбників, українці ніколи не переставали прагнути соборності. Ця ідея жила в часи Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, і коли нація знесилена ордами завойовників і внутрішніми чварами, опинилася у складі Великого князівства Литовського.

З новою силою ідея соборності ожила у козацьку добу. «Усі

українські гетьмани були соборниками, — каже Володимир Сергійчук, — і прагнули об'єднати під однією булавою обидва береги Дніпра». Соборницьке мислення мав і Богдан

Хмельницький.

Прагнення соборності особливо проявилось у Виговського (це єдиний гетьман, котрий, добре розуміючи звідки йдуть найбільші загрози українцям, не підписав жодної угоди з Москвою), та у Мазепи, який заради відновлення й розквіту української держави жертвно поставив на кін свою долю.

Коли ж Катерина II забрала у гетьмана Кирила Розумовського булаву, стало зрозуміло — більше ніякого козацького самоврядування не буде, — резюмував Володимир Сергійчук. — Однак думка, що, стягнувши до Петербургу всю нашу еліту, імперія спустошила Україну, була хибна. Енергія соборності і незалежності вибухнула Шевченковим «Кобзарем». Вже по смерті найбіль-

шого українського пророка Тараса Шевченка у Москві теж гадали, що України вже не буде. Та минуло зовсім небагато часу і промовлені на весь світ Миколою Міхновським слова «Самостійна Україна» стануть реальністю. За неї боротимуться січові стрільці, вояки УНР та УПА.

Нині наш народ знову відстоює зі зброєю в руках здобуте у віках право самим господарювати у власному домі. І в цій битві, позбавляючись імперських мітів, утверджує свій соборний дух. Адже правильне розуміння значення і суті «соборності» з її історією і духовною самоідентифікацією, — це те, що творитиме міць держави. **На сьогодні Ідея Української Соборності і пов'язаної з нею Незалежності стала провідною Ідеєю української нації.**

10 лютого 2018 року відійшов у вічність відомий філософ і громадський діяч, директор Інституту філософії НАН України імени Григорія Сковороди, член Ініціативної групи «Першого грудня»

МИРОСЛАВ ПОПОВИЧ.

Висловлюємо співчуття усім, хто знав цю мудру добру людину.

Царство Небесне!

Вічна пам'ять!

Подаємо кілька зразків афористичних висловів Мирослава Поповича, що промовляють до нас сьогодні про особливо важливе — людину й суспільство.

Мирослав ПОПОВИЧ

До 100-річчя Жовто-Блакитного прапора УНР

У межах відзначення 100-річчя Української Революції та важливих історичних подій того періоду 11 січня у прес-центрі Українського кризового медіа-центру відбулася прес-конференція з нагоди 100-річчя законодавчого акту Центральної Ради Української Народної Республіки про Державний Прапор України (Тимчасовий законопроект про флот Української Народної Республіки від 29 грудня 1917 р. за старим стилем). У виступах політиків та громадських діячів прозвучала думка про необхідність повернення сучасній українській державі, поряд із вже відновленими княжим Гербом-Тризубом, історичним національним Гімном «Ще не вмерли..» та стародавньою назвою національної валюти — Гривнею, в якості Державного Прапора України — національний Жовто-Блакитний прапор, що лучиться як з національним світоглядом, так і з історичною багатовіковою традицією, — від Трипілья до часів Київської Русі і далі через добу козаччини, аж до Української Національної Революції 1917 року.

В серпні-грудні 1991 року Україна відновила свою державну незалежність після 70-річчя московсько-більшовицької окупації і стала де-факто (на жаль, не де-юре) історико-політичною правонаступницею Української Народної Республіки (УНР), незалежність якої була проголошена під Жовто-Блакитним Прапором на Софійському майдані IV Універсалом Центральної Ради 22 січня 1918 року за новим стилем. Фактично весь 1917 рік — рік Української Національної Революції — та початок 1918, аж до гетьманського перевороту, пройшов під національними жовто-блакитними прапорами.

Українська Народна Республіка творилася саме під Жовто-Блакитним прапором, який вперше на державному рівні законодавчо був прийнятий 29 грудня 1917 року. У подальшому, хоч прапор і був змінений законодавчо на синьо-жовтий за гетьмана Скоропадського,

але українці продовжували вести національно-визвольну боротьбу під жовто-блакитними прапорами. Це підтверджують статті та тексти тих часів, світлина, листівки, документальні кінофільми (хроніка), спогади учасників, а також перші статті й наукові розвідки українських істориків початку 90-х років.

Саме Жовто-Блакитний за світоглядно-історичною традицією, що складалась віками й тисячоліттями, став першим українським

національним прапором, під яким українці починали виборювати свою державність в другій половині XIX — першій половині XX століття.

Український стяг зі старої листівки. Музейний експонат. Початок XX ст.

Своєрідним історичним «ренесансом» стало відродження української жовто-блакитної символіки на Великій Україні і в Галичині під час святкування 100-річчя від дня народження Великого Кобзаря — Т. Г. Шевченка у 1914 році. Жовто-блакитні прапори замайоріли по всій Україні, у ворогуючих Російській і Австро-Угорській імперіях.

Російська газета «Речь» називає жовто-блакитний прапор козацьким, тим, який колись мала Запорозька Січ. І газета не помиляється, бо цей прапор дійсно був козацьким і його шлях почався із глибокої давнини.

Та й сама Українська націо-

нських демонстрантів несли великий жовто-блакитний прапор. За ним ішла група української молоді, яка несла кільканадцять жовто-блакитних прапорів, а за нею ішли тисячі киян, міщан та інтелігенції, військових і цивільних з жовто-блакитними відзнаками. Спеціальну групу творили кількасот селян із прикиївських сіл, які теж несли жовто-блакитні прапори...». Про цю демонстрацію пише і проф. Яків Зозуля, член Української Центральної Ради, у своїй книзі «Велика Українська Революція»: «українська маніфестація в Києві. 100.000 учасників з 320 жовто-блакитними прапорами».

Під жовто-блакитним творилось та воювало українське військо.

Скорочено

Щоб люди мали на собі «печать Божу»

Людина проходить багато народжень. І це цілком прозаїчна річ. Колись тебе струсоне якесь явище, яке ти побачиш або в якому візьмеш участь, — і ти зрозумієш, що жив неправильно. Цього боятися не треба, таке буває з усіма.

Бувають цілі епохи, коли добро стає «заразним». Мені здається, що ми живемо в такий час. Зараз є всі умови, щоб люди народжувалися не лише біологічно, а й соціально, щоб вони мали на собі «печать Божу». І саме це так вражає іноземців — вони собі уявити не можуть, щоб так боротися за європейські цінності.

Нинішня війна — війна принципів... У цій війні ми боремося за те, щоб побудувати суспільство з людським обличчям.

Кожна людина повинна знати, за яких обставин погодилася б віддати життя. Не йдеться про дітей чи онуків, заради яких ми готові на все. У кожного повинні бути інші цінності, за які він пішов би на смерть.

Ми часто називаємо перемогою та успіхом те, що є всього лиш результатом добре виконаної роботи. До мене чітко усвідомлення перемоги прийшло після другого Майдану — коли Янукович утік з країни. Але разом із тим з'явилося відчуття глибокої тривоги. Бо епохальний поворот історії не може бути легким.

Простір дії

Тарас МАРУСИК,
заступник голови Координаційної ради з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України

ПІДСТАВИ ДЛЯ ПОЗИТИВУ У МОВНІЙ СФЕРІ ЗБІЛЬШУЮТЬСЯ

Якщо коротко характеризувати 2017 рік на предмет розширення сфери вживання української мови в суспільстві, то для позитиву є трохи більше підстав, ніж для негативу.

Поступ відбувається, але я б назвав його черепашиним – до виконання конституційного положення про те, що «Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» ще дуже далеко. Цілий рік відбувається своєрідна гойдалка між «плюсом» і «мінусом», причому «мінус» ішов цього року не лише зсередини країни, але й ззовні. Тягловою силою змін на краще стала не держава, а активна громадськість.

Мовна законотворчість

19 січня на сайті Верховної Ради України з'явився законопроект №5670 «Про державну мову». Якщо

б парламентська більшість спромоглася його ухвалити, це було б точно подією року, адже досі жоден мовний закон не був так детально опрацьований з охопленням практично всіх сфер публічного життя і зі скрупульозно виписаними механізмами контролю за його виконанням. [...]

Позитивом у мовній законотворчості можна вважати реєстрацію трохи поправленої редакції законопроекту №5670 під назвою «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (№ 5670-д від 09.06.2017). Тепер сподіваємось на його ухвалення в 2018 році.

Найвагомішим на сьогодні здобутком є новий закон «Про освіту» та його мовна стаття 7. Спільними зусиллями депутатів, експертів та громадських активістів вдалося ухвалити найкращий варіант. Але такого торпедування і шантажу з боку урядів сусідніх з Україною держав Євросоюзу не зазнавав жоден мовний закон. Отже, з багатьох причин ця ситуація ще далека від завершення.

Кроки Місцевих рад

Розширенню сфери вживання української мови сприятимуть рішення Київської міської ради від 5 жовтня 2017 року №166/3173 «Про заходи щодо забезпечення регіональної мовної політики в місті Києві» і майже ідентичне рішення Черкаської міської ради від 12 грудня 2017 року № 2-2812 «Про заходи щодо забезпечення регіональної мовної політики в місті Черкаси».

Подібне рішення – «Про подолання наслідків радянської окупації в мовному середовищі Житомирської області» (№861 від 2 листопада 2017

Без української мови у наших громадян немає майбутнього у власній країні. І це стосується всіх, включно з росіянами.

Павло Клімкін, керівник МЗС України.

року) – ухвалила також Житомирська обласна рада

Замість висновків

Успіх квотних законів, зокрема в ефірі радіостанцій, численні приклади українізації вітрин у різних містах, сайтів торгових мереж, інших веб-сайтів, а також такі неординарні випадки, як українізація диспетчерів вісьмома вінницькими службами таксі, свідчить, що українська громада випереджує українську владу на кілька кроків і не збирається стишувати ходу. Своєрідним маркером цього є збільшення на слух української мови на вулицях столиці й у великих торгових мережах. Тож є всі підстави сподіватися, що в 2018 році процеси відновлення справедливості у мовній царині продовжаться і, можливо, прискоряться. Принаймні хочеться і треба в це вірити!

Емма Андіївська:

«Слід усвідомити: якщо хочеш Україну, треба вивчати українську мову»

Письменниця, художниця з Мюнхена Емма Андіївська цього року стала лавреатом Шевченківської премії в галузі літератури. Вона – автор понад 40 збірок поезій, казок, романів, намалювала понад 17 тисяч картин. Попри те, що з 12 років проживає за кордоном, вважає себе україночку і пише лише українською.

Емма Андіївська народилась 19 березня 1931 року в Сталіно (Донецьк). У 1943 році енкаведисти вбили її батька – відомого хіміка-винахідника, і вона, тоді 12-річна дівчинка, разом із мамою втекла на Захід. У 1957 році закінчила Український вільний університет. Упродовж 1959-1995 років Емма Андіївська працювала на Радіо Свобода.

Пропонуємо увазі читачів уривки з інтерв'ю Емми Андіївської радіо Свобода з нагоди здобуття найвищої нагороди – Шевченківської премії.

– **П'ять Ваших книг були запропоновані на здобуття Національної премії в номінації «Література, публіцистика, журналістика» – поетичні збірки «Міста-валети» (2012 рік), «Бездзиґарний час» (2013 рік), «Шухлядні краєвиди» (2015 рік), «Маратонський біг» (2016 рік), «Щодення: перископи» (2017 рік). Чи є серед них найулюбленіша?**

– У мене ж і 45-а книжка виходить зараз у Києві – «Дутики». А 46-а лежить і чекає... Всі книжки несуть максамальне навантаження, а решта –

залежить від тих, хто читає. Мені головне, щоб те, що я пишу, дійшло до читача. Я дуже щаслива, що в Полтаві і Києві надзвичайні школярі і читають мене. А молодь – це майбутнє України. Це Україна. А Україна – це надзвичайно, я закохана в Україну!

– **Люди, з якими розмовляла про Вашу творчість, зауважили, що їм дуже подобається Ваша українська мова. А як Ви її творите, як вишукуєте стільки мелодійних слів для прози, поезії?**

– Я не творю, я тільки трошечки вивчаю українську мову. А всі такі ро-

зумні, які пишуть українською мовою, що не завдають труда її вивчити... Та насамперед треба пам'ятати, що десь у 1937 році були обіжники, щоб усі редакції викидали питоменно українські слова і замінювали їх русизмами.

– **Як вдалося не загубитись на чужині, залишитись українкою? Що означає для Вас бути українкою?**

– А хто того хоче, то нема жодної проблеми. Кожний, хто хоче, той того досягає. Треба трішки прикладати до того зусиль. А тепер он біжать із України, щоб швидше розчинитись у чужому морі...

– **Сьогодні в Україні можна почути різні дискусії про двомовність, про те що через мову країна буцімто поділена, та й конфлікт на Донбасі теж спричинений мовою.**

– Та як може бути двомовність?! Двомовність – це смерть України. Що це за двомовність?! Жити і не жити. А Росія має двомовність?...

Донбас – питоменно українська земля. Запорожці сиділи у Дикому полі і в степах – подавали сигнали, коли наступали орди, щоб брати ясир з України! Це питоменно українські

землі. То все брехня, що Донбас не був українським. Так поводитися всі імперії, і особливо імперія, яку ми знаємо. І то не треба собі брехати, треба усвідомити й робити. От я роблю з 12 років. Бо я хотіла, щоб Україна жила.

Для мене було ясно ще в 12 років: коли робитиму для України, то буду приречена на небуття. Треба ризикувати!.. Треба забути про «я» і трішки науково подивитись. Люди надзвичайні в Україні...

– **Чи присутній Донбас у Вашій творчості?**

– У мене нема регіонів. У мене є Україна. А Донбас – це Україна! Бо там, де українець, там Україна. Але українець, а не покидьок, який соромиться говорити українською!

Я вивчила українську мову, як мені було 5,5 років. Ми переїхали з Донбасу, бо лікар сказав, що я умру... Я не переносила воду Донбасу. А переїхати з Донбасу до Києва тоді було те саме, що полетіти на Місяць.

Там я вперше почула українську мову... Хоча мама мала за собою десь п'ять генерацій дуже маєтних запорозьких козаків. Але про це я довідалась, коли опинилась на Заході.

Мама боялась слово сказати українською.

Я не знаю жодної бабуні, як вони називались на ймення. Хто не пережив Сталіна, той не знає, що то був за «рай». Мама вжахнулася від моєї української. «Ребенок омужичивается. Не смей! На колени, на колени!». Моя мама плакала за дверима, бо мені боліли мої коліна, а я, як «чорт», стояла! Отак почалась моя українізація, я вивчила українську мову і вчу її досі.

– **Це при тім, що Ви досконало знаєте кілька мов, а пишете тільки українською.**

– Я могла писати різними мовами так, як українською. Але ніколи, ніколи!..

– **У 1943 році з мамою Ви виїхали на Захід. Як це вдалось? Вже коли Ваш батько загинув від рук НКВС...**

– Тоді це не була еміграція, тоді можна було тільки втекти від смерті або не втекти. Це тепер можна емігрувати. А тоді можна було втекти або бути розшматованим. Мама якимсь чудом ухитрилась, хоч ніхто не знав німецької. Це Господнє чудо.

Тепер не знають, як усім добре, поняття не мають. Недобре їм – вони біжать і асимілюються... Ну хтось же мусить бути українцем! Якщо втратив мову, то нема народу... Тому ніякої двомовності! Яка в Англії двомов-

ність, у Німеччині, Франції, Італії? Все залежить від наставлення.

– **Як змінюється Україна від 1991 року за Вашими спостереженнями?**

– Україна не має сили, на жаль, змінюватись так, як мусила б... Україна подиву гідна і багато посвятних людей, які працюють просто з повною віддачею на Україну. Я подивляю, прихилиюсь, схиляюсь перед тими людьми і щаслива, що вони є.

Слід кожному усвідомити: якщо хочеш Україну, треба вивчати українську мову. А то бачите, не можуть вивчити, всі інші можуть, а української неможливо. [...]

Для мене дисонанси у мові – це щось із музичного. Українська мова надзвичайно гарна й милозвучна, вона не має стискування, як свого часу в санскриті, лишилось це в сербів, частково у чехів, у росіян тенденція, хоч то під впливом другої нації... А українська мова не має такого «чмик», тобто звуження, а стелЯ, підлогА, – всі голосівки вимовляються, і те, що в німецькій мові вважають за риму, у нас дисонанс, бо в нас милозвучна мова. Це таке чудо, що українці і толком не знають, яке це чудо – українська мова.

Сила духу потрібна. А чужий дух ніколи не творить свого. За своє треба боротися, дуже боротися.

Україна для мене щоразу відкри-

вається новим фантастичним боком. Що це за надзвичайна країна!

– **Як відбувається творчий процес? Як до Вас приходять сюжети, образи, слова?**

– Тільки зсередини. Ви мусите бути поінформовані, перевіряти різними мовами точність інформації, знати різні літератури. Я в дев'ять років перечитала всю світову літературу в російських перекладах. Зараз багато читаю і дуже швидко запам'ятовую. А тоді щось ірраціональне починає вам давати, підкидати, а для цього треба

багато працювати. [...]

Мені йдеться – втілити в слово невимовне – те, що не дається втілити, а його можна втілити. І оце я роблю.

– **Хочеш творити справжнє – будь справжнім...**

– Так, усе просто. Мені хочеться передати енергію всім, щоб кожен міг скористатись і розвинути в собі, робити і робити несусвітнє. Дух усе перемагає – дух, дух, дух. Оце я намагаюсь також зафіксувати у всій своїй творчості.

Запитувала Галина ТЕРЕЩУК

Анатолій Куш. «Іван Мазепа»

Олександр Мельник «Україна від Трипілля до сьогодення...»

Вже за усталеною традицією в січні цього року в Центральному будинку художника НСХУ відбулася восьма всеукраїнська бієнале мистецтва історичного жанру «Україна від Трипілля до сьогодення в образах сучасних художників», присвячена 100-річчю проголошення незалежності Української Народної Республіки.

Виставка була задумана з метою відродження історичного жанру в українському мистецтві, для правдивого висвітлення в художніх образах історії України, що віками перекручувалася колонізаторами як в історичних працях, так і в художній літературі та образотворчому мистецтві.

Це стосується і подій Української Визвольної Революції 1917-21 років. Яких тільки гріхів і злочинів не приписували очільникам тогочасних визвольних змагань Грушевському, Винниченку, Петлюрі, ще раніше – Мазепі, а згодом – Шухевичу і Бандері.

На восьмій щорічній бієнале, як і на попередніх, діячі українського відродження постають на полотнах і плакатах, у скульптурі державотворцями, що присвятили життя визволенню України.

Виставковий комітет відібрав для експонування біля трьохсот творів історичного жанру ставісімдесяти митців з усіх місцевостей України. Запрошено також по одному автору

з Болгарії та Польщі.

У творах, представлених на бієнале, висвітлюється вся наша історія від найдавніших часів, Трипільської культури, скіфського періоду, Давньоруської держави, козацького періоду, часів Тараса Шевченка, совєтської системи і відродженої незалежності України аж до нинішньої війни проти російської агресії.

Той, хто побував на виставці, мандруючи експозиційними залами, отримав нагоду ніби пройти від століття до століття, споглядаючи, «перечитуючи» в мистецьких образах всю історію народу.

Глядачі також мали унікальну можливість побачити твори майстрів-класиків, що вже відійшли від нас: Валентина Задорожного, Веніаміна Кушніра, Миколи Стороженка, Володимира Федька, Олександра Івахненка, які велику частину своєї творчості присвятили історії України.

Вагомо й сучасно промовляла українська історія на бієнале в нових творах видатних митців сьогодення Василя Чебаніка, Андрія Ментуха, Василя Гурина, Віри Кулеби-Баринової, Віктора Ковтуна, Анатолія Куща, Володимира Пасівенка, Петра Малишка, Миколи Білика, Володимира Кабаченка...

Своє бачення історії рідного народу, велику майстерність явило також молоде покоління митців, навіть студенти мистецьких вишів України.

Може так, крок за кроком, світ стане кращим?!

У Києво-Могилянській Академії відбулася презентація нової книги видавництва «Дух і Літера»

«Майдан. Свідчення. Допомога постраждалим. Міжнародна солідарність».

Нова книга є продовженням збірки інтерв'ю: «Майдан. Свідчення». К.: Дух і Літера, 2016.

Перша книга була спробою показати масштаби та панораму подій, що відбувалися в 2013 – 2014 роках, зібравши спогади представників усіх груп учасників подій – бійців, медиків, кухарів, священників, охоронців тощо – у Києві та в країні, де вирішувалася в ті дні доля нації.

Нову книжку відкривають спогади про медичну допомогу майданівцям та їх рідним у Києві та загалом в Україні. Це безпрецедентний досвід самоорганізації людей, який треба зафіксувати й осмислити. Майдан повинен стати важливим для націо-

нальної пам'яті сучасників та знаковим для майбутніх поколінь. У другій частині видання представлені розповіді про міжнародну солідарність в організації допомоги постраждалим. Ця практика теж не має аналогів у вітчизняній історії. Вона варта того, щоб бути зафіксованою як подяка нашим закордонним друзям.

Майдан – подія в історії країни, народжена й укорінена в пам'яті людей. Це універсальна історія, але водночас і особиста, адже кожен долучився до неї зі своїм попереднім досвідом, і своїми можливостями, уміннями та навичками здобув нові знання. Кожен, хто був на Майдані, навчив іншого й навчився сам. Кожен створив свою історію, значущість якої неоціненна для нашої країни. Тож важливо зберегти й передати наступним поколінням історію кожного, хто вистояв і відстояв – себе, країну, наших дітей.

Це книжка про допомогу. Учасники подій спогадують, як надавалася

перша допомога в бойових умовах; як організовували евакуацію та транспортування поранених; як були облаштовані підпільні притулки та госпіталі – у церквах, магазинах, квартирах та безліч інших видів допомоги згадують люди, котрі стояли біля витоків Майдану.

Це книжка про солідарність.

Друга її частина розповідає про допомогу з різних країн, яку надавали українські громади з Європи, США та Канади, Ізраїлю, місцеві організації, польське уряди окремих країн. Міські громади збирали для постраждалих на Майдані гроші, речі та ліки, організували лікування та реабілітацію, побут майданівців, які приїжджали, та їх рідних.

Найважливіший результат діяльності як українців, так і солідарних з нами людей світу – це врятовані життя та одужання постраждалих. Нам допомогли. Сподіваюсь, що і ми зможемо допомагати комусь. Може так, крок за кроком, світ стане кращим?!

9 лютого 2018 р. в с. Росохач Чортківського району на Тернопільщині пішов із життя **МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ СЛОБОДЯН** – дисидент-правозахисник, учасник руху за визволення України 70-80-х років минулого століття, член Росохачської юнацької патріотичної підпільної організації, яку утворила в селі група молодих людей на пропозицію Володимира Мармуса. Юнаків обурювало знищення пам'ятних хрестів у селі, зруйнування церкви та могили Січових Стрільців, арешти української інтелігенції... 1972 р. в урочистій атмосфері, зі свічками, перед хрестом та образом Божої Матері вони склали присягу вважати боротьбу за незалежність України своїм найвищим обов'язком.

Микола Слободян взяв активну участь у м. Чорткові, напередодні 55-ї річниці проголошення УНР та 54-ї річниці злуки УНР та ЗУНР, у виготовленні та встановленні національних прапорів та розклеюванні листівок із вимогами свободи друку й вільних зібрань, та протестуючи проти гніту національної культури.

Миколу Слободяна заарештували 22.03.1973 р., засудили разом з іншими членами групи рішенням закритого суду до трьох років ув'язнення в лагерьх суворого режиму та двох років заслання. Карався в с. Лесной в Мордовії. 1975 р. етапували у Пермську область, де він брав участь у акціях протесту.

Заслання відбував у Томській області. Наприкінці 80-х та на початку 90-х Микола Слободян активно діяв у русі за незалежність України. Був членом Української Гельсінської Спілки, членом Республіканської християнської партії та ін.

Указом Президента України 2006 р. нагороджений орденом «За мужність» І ступеня.

Царство Небесне! Вічна пам'ять гідному синові України!

Дорогі друзі і читачі! Високошановна українська громадо! Усі, кому небайдуже правдиве вільне слово як територія життя!

«Наша віра» – незалежний всеукраїнський православний культурологічний, історико-філософський часопис – вже 27 років існує завдяки благодійним пожертвам доброчинців, із них вже три роки без світлої пам'яті Євгена Сверстюка, його засновника і довголітнього головного редактора.

Щиро дякуємо Вам усім за Вашу велику добротворчість!

Однак нині газета переживає чималі труднощі і гостро потребує підтримки. Через відсутність коштів нові числа виходять із запізненням і ми змушені робити їх поєднаними.

Збережімо «Нашу віру» разом, щоб звучали у ній Ваші думки й шукання і не загубилась висока мета.

Благодійні пожертви на підтримку нашого часопису можна пересилати на розрахунковий рахунок редакції № 26002300175421 МФО 322669 в Ощадбанку, а також на ім'я головного редактора Раїси Лиші або директора Орини Сокульської – з-поза меж України – через Western Union, в Україні – поштою на адресу редакції: вул. Межигірська, 21, м. Київ, 04071, Україна. Також можна передати, сконтактувавшись персонально. Тел. редакції: (044) 425-68-06, ел. пошта редакції: nashavira@ukr.net. Тел. головного редактора: 067-125-48-50. Тел. директора: 067-171-05-87

Листи можна надсилати як на адресу редакції: вул. Межигірська, 21, Київ, 04071, так і на абонентську скриньку за адресою: Редакція газети «Наша віра», прізвище та ім'я одержувача, абонентська скринька № 283, Головна пошта, м. Київ, Україна, 01001.

Нагадуємо, що посилаючи листа на абонентську скриньку редакції, за поштовими правилами обов'язково треба на першому місці, як адресата, вказувати – «Редакція газети «Наша віра», потім прізвище та ім'я одержувача.

Будьмо уважні і солідарні!

Щоб вистояла і зміцніла Україна у вірі і правді!

Редакція газети «Наша віра»

ПОДЯКА ДОБРОЧИНЦЯМ

Від редакції та усіх читачів газети «Наша віра» складаємо щиру подяку благодійникам, котрі своїми внесками посприяли випуску цього числа: Євгену Захарову, отцю Василю Пишному і парафіянам церкви Святої Покрови с. Рубанівське на Січеславщині, подружжю Рогожиних, Антіну Коломійцю, Галині Костюк, невідомому благодійнику з Івано-Франківська.

Уточнюємо:

В минулому числі № 12 сталася помилка в прізвищі авторки вірша «Каїн і Авель були братами» на стор. 15. Правильне прізвище авторки – Ніна КІРНИЦЬКА.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ГАЗЕТУ

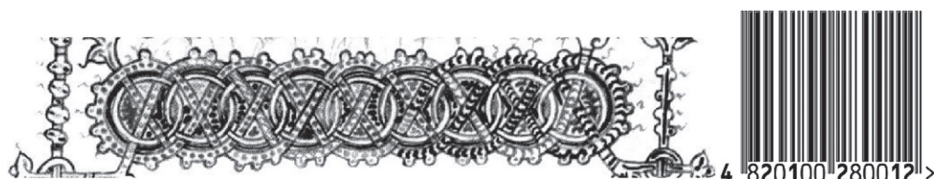

У будь-якому поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра» з кожного наступного місяця, індекс **61671**.

Вартість передплати газети на 1 місяць – 4.80 грн., на 3 місяці – 14.40 грн., на 6 місяців – 28.80 грн., на 12 місяців – 57.60 грн.

Шукайте у «Каталозі видань України» 56 сторінку.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

Засновник і видавець – колектив Редакції газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР
Раїса ЛИША

ДИРЕКТОР
Орина СОКУЛЬСЬКА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Раїса ЛИША, Олександр ТКАЧУК, Олесь ШЕВЧЕНКО, Василь ОВСІЄНКО, о. Іван РИБАРУК, Олександр СУГОНЯКО, Тарас ЧОРНОКОЖА.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Ольга КАВУН
Комп'ютерна робота: Ірини ОЛІХ

Для листів – дійсні обидві адреси: як за місцем перебування редакції – вул. Межигірська, 21, Київ, 04071, так і а/с № 283, Головна пошта, Київ, 01001.

Як адресата вказувати: Редакція газети «Наша віра» та ім'я і прізвище одержувача.

E-mail: nashavira@ukr.net; http://nashavira.in.ua/

http://www.nashavira.ukrlife.org

Телефон-факс: 425-68-06

Наш розрахунковий рахунок: 26002300175421, МФО 322669 в ОЩАДБАНКУ
Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 26 березня 2018 р.